

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ.

НАША СЛОВА.pdf

Трэці год выдання **№ 8 (112) 21 лютага 2024 г.**

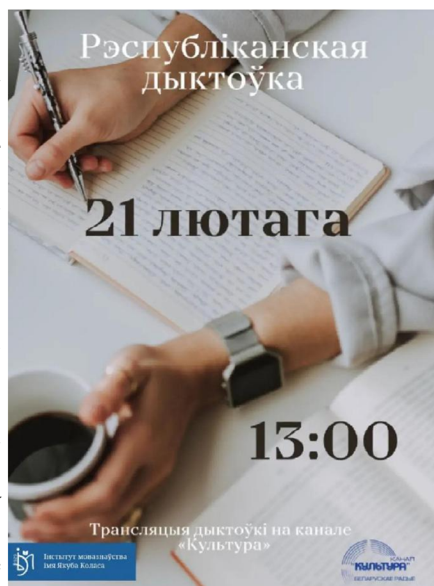
Міжнародны дзень роднай мовы

Міжнародны дзень роднай мовы, міжнародны дзень матчынай мовы - адмысловы дзень, абвешчаны 25 гадоў таму назад на 30-й сесіі ЮНЕСКА па прапанове Бангладэш (1999). Мае на мэце заахвочванне моўнай разнастайнасці і шматмоўнай адукацыі, а таксама спрыянне ўсведамленню моўных і культурных традыцый, якія грунтуюцца на ўзаемаразуменні, цярпімасці і дыялогу. Дзень святкавання - 21 лютага быў абраны таму, што ў гэты дзень у 1952 годзе загінулі пяць студэнтаў, якія змагаліся за наданне бенгальскай мове статусу дзяржаўнай у тагачасным Пакістане, усходняя частка якога пазней стала незалежнай дзяржавай Бангладэш.

Свята было заснавана рашэннем 30 й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКА ў лістападзе 1999 года і адзначаецца з 2000 года. ЮНЕСКА мае намер стварыць сістэму адсочвання стану моў, якія знаходзяцца пад пагрозай знікнення, і садзейнічаць выпраўленню становішча. Паводле ацэнак ЮНЕСКА палова з 6 тысяч моў свету знаходзіцца пад пагрозай знікнення. Генеральная Асамблея ААН падтрымала рашэнне пра абвяшчэнне Міжнароднага дня роднай мовы і заклікала дзяржаўчленаў ААН і Сакратарыят ААН садзейнічаць абароне і захаванню ўсіх моў народаў свету.

Шахід-Мінар, ці Манумент пакутнікам у Бангладэш, усталяваны як помнік ахвярам 21 лютага 1952 года падчас маніфестацыі руху за статус бенгальскай мовы

Да Міжнароднага дня роднай мовы ў Беларусі праводзіцца шмат розны імпрэзаў і мерапрыемстваў пад рознымі назвамі. У Менску ў дзяржаўных установах пішуць Рэспубліканскую дыктоўку. Сёлета Рэспубліканскую дыктоўку будуць дыктаваць на канале “Культура” Беларускага радыё 21 лютага ў 13.00. Пачынаюць з’яўляцца абвесткі пра шэраг іншых мерапрыемстваў у розных установах.

Сёлета на Гарадзеншчыне мерапрыемствы да Міжнароднага дня роднай мовы, як звычайна, падтрыманы Гарадзенскім аблвыканкамам. Яны пачалі разгортвацца яшчэ з 16 лютага і будуць працягвацца да 2 сакавіка.

У першых шэрагах Лідскі раён. Ужо прайшла імпрэза ў бібліятэчным філіяле № 2. Напісана 17-я Агульнанацыянальная дыктоўка ў Мінойтаўскай бібліятэцы, на 3-м бібліятэчным філіяле і ў Доміку Таўлая.

З 19-га лютага пачалі пісаць дыктоўкі ў Лідскім каледжы. 21 лютага тут будзе свята мовы. Свята роднай мовы пройдзе 21 лютага і ў Лідскім політэхнічным каледжы. Дыктоўка ў Лідскай раённай бібліятэцы імя Янкі Купалы спланавана на 21 лютага ў 11.00. Літаб’яднанне “Суквецце” пры “Лідскай газеце” піша дыктоўку 21 лютага ў 17.30.

21 лютага пачынаецца Дэкада роднай мовы ва Упраўленні адукацыі Лідскага райвыканкама. Не застануцца ў баку і іншыя ўстановы культуры і адукацыі раёна.

Наш кар.

Дыктоўка ў Мінойтах

17 лютага на Лідчыне стартавала 17-я Агульнанацыянальная дыктоўка.

Першымі пісалі дыктоўку чытачы Мінойтаўскай бібліятэкі. Пісалі ўрывак з "Глыбокай плыні" Івана Шамякіна 10 чалавек. Чытала дыктоўку Марыя Арцёмаўна Бойка.

Па выніках дыктоўкі ўдзельнікі атрымалі падарункі ад ПП "Пружмень".

Аздобілі дыктоўку акцёры Народнага тэатра "Бераг" Мінойтаўскага КДЦ. Сутнасць прадстаўлення: як вясковая маці навяртае да беларускай мовы гарадскую дачку.

Напрыканцы адбылася лінгвістычная віктарына пра тонкаці беларускай мовы, якую прафесійна правяла загадчык бібліятэкі Марыя Міхайлаўна Халявінская.

Наш кар.

Дыктоўка ў Доме Валянціна Таўлая...

У Доме Валянціна Таўлая Лідскага гісторыка-мастацкага музея ўжо не першы год збіраюцца прыхільнікі і майстры паэтычнага слова, а таксама тыя, хто падтрымлівае і шануе роднае слова. Тут, у доме паэта закладзена традыцыя прымаць удзел у напісанні беларускай дыктоўкі ў рамках Міжнароднага дня роднай мовы. Менавіта, той мовы, якую адстойваў Валянцін Таўлай яшчэ ў юнацкія гады, якой прысвяціў усё сваё кароткае жыццё і пранёс у сабе запавет - быць беларусам на сваёй роднай зямлі.

На гэты раз напярэдадні Міжнароднага дня роднай мовы, 18 лютага ў доме паэта сабраліся супрацоўнікі з Лідскага замка і ўдзельнікі музейна-асветніцкага праекта Лідскага гісторыка-мастацкага музея "Гістарычная гасцёўня "Памяць за сабою пакліч"".

Для іх быў зачытаны тэкст "Выратавалі… мост" аўтара З. Стасюлевіча. Гэты твор пра замініраванне гітлераўцамі горада Ліда, але ж гэтым задумам не надалося ажыццявіцца. Дзякуючы паспяховым дзеянняў савецкіх салдатаў былі размініраваны вуліцы і ўратаваны чыгуначны мост цераз раку Нёман.

Тэкст чытаў навуковы супрацоўнік Лідскага гісторыка-мастацкага музея Алесь Хітрун. Трэба зазначыць, што ўдзельнікі ў напісанні дыктоўкі сябе праявілі актыўна, справіліся выдатна. І ў гэтым не павінна быць сумневу. Супрацоўнікі Лідскага гісторыка-мастацкага музея і прадстаўнікі з праекта пастаянна сябе праяўляюць з найлепшага, станоўчага боку.

У выніку першае месца было падзелена паміж Букоўскай Таццянай, Каладзяжнай Анастасіяй, Няфёдавай Надзеяй, Драздовай Святланай. Другое занялі Ліпніцкая Таццяна, Малахава Зінаіда, Казыра Тарэса. Трэцяе месца было падзелена паміж Гакоўскай Жаннай і Грачушным Яўгенам.

Наш кар.

... а ў Палацы культуры г. Ліды

Палац культуры города Ліда
ЗАПРАШАЕ
21.02.2024

Свята беларускай мовы
да міжнароднага дня роднай мовы

9:00 – АКЦЫЯ "ВІТАЕМ ПА-БЕЛАРУСКУ"
(хол 1-ага паверха)

11:00- ГУЛЬНЯВАЯ ПРАГРАМА "ХВІЛІНКА РОДНАЙ МОВЫ"
(вялікая зала)

11:20- СПЕКТАКЛЬ "ЯК КАЗКІ ПЕРАБЛЫТАЛІСЯ" ЎЗОРНЫ ТЭАТР "КАКОС"
(вялікая зала)

15:00- ЛІТАРАТУРНА-МУЗЫЧНАЯ ПРАГРАМА " РОДНАЯ МОВА, У МАРАХ, У ПЕСНЯХ, У СНАХ"
(маладзежны інфармацыйна-пазнавальны праект "Студэнцкая серада")
(фае вялікай залы)

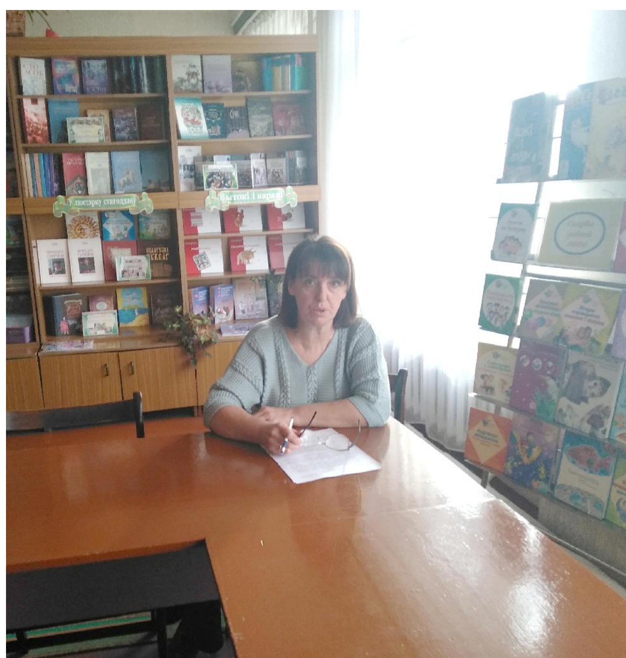
16:30- ТАНЦАВАЛЬНА-ПАЗНАВАЛЬНАЯ ЗАБАВА"ТАНЦУЕМ ПА-ДАЎНЕЙШАМУ"
(фае вялікай залы)

6+

Уваход вольны

ДАВЕДКІ ПА ТЭЛ.: 80154548691

Пісалі “Векапомныя дні”

18 лютага прайшла 17-я Агульнанацыянальная дыктоўка ў 3-м бібліятэчным філіяле г. Ліды. Па вельмі аб'ектыўных прычынах дыктоўку тут пісалі ўсяго тры чалавекі. Урывак з "Векапомных дзён" МІхася Лынькова чытала загадчык філіяла Алена Янаўна Папковіч.

Наш кар.

ДА ДНЯ РОДНАЙ МОВЫ. ПРАЕКТ НАШАЙ МОЛАДЗІ. БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ

Савет стараст факультэта журналістыкі БДУ запрашае на квіз, які прымеркаваны да **Дня роднай мовы.**
На мерапрыемстве вы глыбей пранікнецеся беларускай мовай і культурай.
Збірайце сваю каманду з 3-5 чалавек і рэгіструйце яе па спасылцы.
https://docs.google.com/.../
1FAIpQLSdl2ispW7q.../viewform

21 лютага, 17:00
Факультэт журналістыкі БДУ,
414 аўдыторыя.

Наташа Бардзілоўская.

Да роднай мовы крок зрабі

Наша родная мова - гэта часцінка народа, якая акружае нас, гэта часцінка сям'і, дзе нараджаецца і жыве чалавек, гэта часцінка, перш за ўсе, кожнага з нас.

16 лютага з мэтай знаёмства з роднай мовай на аснове твораў беларускіх класікаў і сучасных пісьменнікаў напярэдадні Міжнароднага дня роднай мовы для ўдзельнікаў клуба "Буслік" філіяла "Лідская гарадская бібліятэка № 2" прайшоў літаратурны конкурс вершаў "Да роднай мовы крок зрабі".

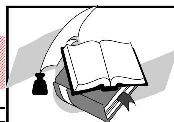

Навучэнцы адказна падрыхтаваліся да мерапрыемства, паказалі сваё майстэрства, арыгінальнасць і эмацыянальнасць у час дэкламавання твораў на роднай мове. А лепшыя з іх былі ўзнагароджаны дыпломамі.

ТК "Культура Лідчыны".

У Менску прайшла сустрэча духавенства, у якой узяў удзел нунцый Ёзіч

15 лютага, у чацвер пасля Папельца, у архікатэдральным касцёле Найсвяцейшага Імя Марыі ў Менску прайшла сустрэча духавенства Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі.

Сустрэча традыцыйна распачалася супольнай малітвай Літургіі гадзінаў, якую правёў пробашч архікатэдральнай парафіі ксёндз канонік Дзмітрый Пухальскі, пасля чаго адказны за пастаянную фармацыю маладых святароў архідыяцэзіі ксёндз канонік Аляксей Раманчук з Барысава прамовіў духоўную канферэнцыю. У ёй святар глыбей растлумачыў сабратам палажэнні дактрынальнай дэкларацыі Дыкастэрыі Веравучэння Fiducia supplicans.

Прамоўца падкрэсліў, што дэкларацыя не змяняе каталіцкага веравучэння адносна сутнасці сакрамэнтаў, у прыватнасці сужэнства, якое з'яўляецца адзіным і непарыўным саюзам выключна паміж мужчынам і жанчынай, а толькі трактуе душпастырскія аспекты благаслаўлення, як знаку Божай падтрымкі і суцяшэння кожнаму, хто жадае яго атрымаць, але ні ў якім выпадку не згоды і адабрэння амаральных паводзінаў.

Ксёндз Аляксей дадаў, што лепшаму разуменню палажэнняў дакумента і іх практычнаму прымяненню ў мясцовых умовах можа служыць прынятае на нядаўнім пасяджэнні Канферэнцыі Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі спецыяльнае **Паведамленне** нашага епіскапату адносна

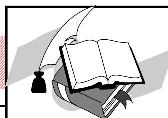
Дактрынальнай дэкларацыі Дыкастэрыі Веравучэння Fiducia supplicans.

Пасля адарацыі Найсвяцейшага Сакрамэнту і магчымасці прыступіць да сакрамэнту паяднання, якой многія скарысталіся, распачалася святая Імша, цэлебрацыю якой узначаліў Апостальскі нунцый у Беларусі арцыбіскуп Антэ Ёзіч.

Перад пачаткам Эўхарыстыі Мітрапаліт Менска-Магілёўскі арцыбіскуп Юзаф Станеўскі перадусім прывітаў прадстаўніка Папы, а таксама павіншаваў з днём нараджэння аднаго са сваіх найбліжэйшых супрацоўнікаў - Генеральнага вікарыя архідыяцэзіі біскупа Юрыя Касабуцкага.

Арцыпастыр таксама заахвоціў усіх святароў, што канцэлебравалі гэтую Імшу, ахінуць малітваю сабратоў, якія ў бліжэйшыя дні таксама адзначалі або будуць адзначаць дні нараджэння або імяніны, перадусім прысутнага ў прэзбітэрыі Апостальскага адміністратара для католікаў візантыйскага абраду ў Беларусі архімандрыта Сяргея Гаека, які на мінулым тыдні адзначыў 75-гадовы юбілей, а таксама дэкана Менскага катэдральнага капітула ксяндза каноніка Антонія Клімантовіча, які напярэдадні адзначыў сваё 55-годдзе.

Гамілію прамовіў Генеральны вікарый Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі біскуп Аляксандр Яшэўскі SDB з Магілёва, які прысвяціў яе тэме паклікання да няспыннага дыялогу з Богам усіх духоўных і кансэкраваных асобаў. Іерарх звярнуў асаблівую ўвагу на тое, што святары і манахі павінны быць настаўнікамі малітвы для ўсіх вернікаў, а таму ім самім неабходна быць людзьмі малітвы, не шкадуючы на яе сіл і часу, а таксама пазбягаючы паспешлівасці, якая вядзе да павярхоўнасці і фармалізму.

"Усе мы былі пакліканыя Хрыстом і ўцягнутыя ў вельмі небяспечны план, які ведае толькі Бог. Мы ведаем, што гэта план збаўлення чалавека з нашай святарскай, манаскай дапамогай. Таму, каб выканаць яго, трэба размаўляць з Богам. Бо Бог ведае, што мы павінны рабіць, каб не сапсаваць Яго задумы, але каб зрабіць магчымым для Яго рэалізаваць яе ў нас, а таксама і праз нас",- сказаў біскуп Аляксандр Яшэўскі, завяршыўшы гамілію віншаваннем з днём нараджэння, скіраваным сабрату ў біскупстве і некаторым святарам архідыяцэзіі.

Напрыканцы святой Імшы са словамі віншавання да біскупа Касабуцкага звярнуўся таксама нунцый Ёзіч.

Прадстаўнік Папы Францішка ў нашай краіне прачытаў і перадаў іерарху свой віншавальны адрас, у якім выказаў яму падзяку *"за вернае і руплівае служэнне"*, якое той здзяйсняе на карысць Касцёла ў Беларусі, а таксама за *"адданасць Хрысту і Яго Евангеллю"*.

У якасці падарунка Апостальскі нунцый уручыў біскупу Юрыю Касабуцкаму медаль чарговай гадавіны пантыфікату Папы Францішка.

Апошнім пунктам велікапоснай сустрэчы духавенства ў Менску стала арганізацыйная частка, якую правёў са сваімі святарамі арцыбіскуп Станеўскі.

Перадусім ён звярнуў увагу душпастыраў на яшчэ адзін нядаўна апублікаваны дакумент Дыкастэрыі Веравучэння пад назвай Gestis verbisque, прысвечаны форме і матэрыі сакрамэнтаў, асцярогшы душпастыраў ад самадзейнасці ў такой важнай матэрыі, якой з'яўляюцца сакрамэнты Касцёла.

Акрамя таго арцыпастыр падрабязна пазнаёміў прысутных з планам мерапрыемстваў у архідыяцэзіі да канца бягучага года, звярнуў увагу на дзейнасць розных спецыяльных душпастырстваў, заахвоціў да новых душпастырскіх ініцыятываў, асабліва ў працы з дзецьмі і моладдзю, а таксама закрануў шэраг іншых пытанняў, якія датычацца жыцця і дзейнасці Менска-Магілёўскага Касцёла.

На сустрэчы было агучана пэўнае новаўвядзенне: з гэтага часу сустрэчы духавенства і кансэкраваных асобаў будуць адбывацца асобна, за выключэннем аплаткавай сустрэчы, а таксама ў Вялікі чацвер.

Тэкст: Мікола Гракаў.
Фота: Кс. Аляксандр Улас.
Catholic.by.

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Канферэнцыі Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі адносна Дактрынальнай дэкларацыі Дыкастэрыі Веравучэння Fiducia supplicans

18 снежня 2023 года была апублікавана Дактрынальная дэкларацыя Дыкастэрыі Веравучэння Fiducia supplicans, якая разважае і тлумачыць пра пастырскае значэнне благаслаўленняў. Гэты дакумент разглядае магчымасць больш шырокага іх выкарыстання перадусім у пазалітургічным вымярэнні. У дакуменце падкрэсліваецца, што літургічнае благаслаўленне можа быць удзелена толькі ў выпадку, калі *"тое, што благаслаўляецца, адпавядае Божай задуме, заключанай у стварэнні і цалкам аб'яўленай Хрыстом Панам"* (FS 11).

Нягледзячы на тое, што Дэкларацыя яшчэ раз пацвярджае адсутнасць змен у традыцыйным каталіцкім веравучэнні аб сужэнстве, як саюзе мужчыны і жанчыны, і няма ніякага "дазволу" або "благаслаўлення" на аднаполыя саюзы або любое іншае жыццё ў граху, яна дае магчымасць пазалітургічнага благаслаўлення нерэгулярных ці аднаполых пар.

Таму мы як Канферэнцыя Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі звяртаемся да святароў і ўсіх вернікаў Касцёла ў Беларусі з наступным паведамленнем.

1. Згаданая Дэкларацыя Дыкастэрыі Веравучэння не змяняе вечнага вучэння Каталіцкага Касцёла аб сужэнстве і сексуальнай маральнасці. Адзіным сужэнскім саюзам, які прызнае Каталіцкі Касцёл, з'яўляецца саюз паміж мужчынам і жанчынай як супольнасць усяго жыцця, скіраваная па сваёй прыродзе да дабра сужонкаў, а таксама для нараджэння і выхавання патомства (ККП 1983, кан. 1055).

2. Каталіцкі Касцёл у Беларусі не мае намеру ўводзіць у практыку прапанаваную Дэкларацыяй магчымасць благаслаўлення пар, якія жывуць у нерэгулярным саюзе і аднаполых пар.

3. Канферэнцыя Біскупаў нагадвае святарам і дыяканам, што нелітургічнае благаслаўленне можа ўдзяляцца ўсім асобам, якія аб ім просяць. Аднак заўсёды неабходна пазбягаць удзялення благаслаўлення менавіта парам, якія жывуць у так званым "грамадзянскім шлюбе", а таксама тым, хто жыве ў кананічна нядзейсным сужэнстве або аднаполым парам. Такое благаслаўленне можа быць успрынята іншымі вернікамі як згода на грэх.

4. У той жа час мы з блізкасцю і павагай суправаджаем нашых братоў і сясцёр, якія жывуць у асаблівых сітуацыях, і гатовыя дапамагаць ім набыць глыбейшае разуменне Божай волі на іх жыццёвым шляху да Хрыста і да святасці.

З малітвай,
Канферэнцыя Каталіцкіх Біскупаў у Беларусі
Мінск, 1 лютага 2024 г.

Кніга - лепшы падарунак

Міжнародны дзень дарэння кніг - свята, заклікане прывіваць любоў да чытання і кніг. Гэтае свята аб'ядноўвае ўсіх, хто неабыякавы да літаратуры, хто шануе чароўны свет кніг, хто ўмее дарыць і дзяліцца сваім цяплом і натхненнем. Сёння ў гэты дзень прынята дарыць кнігі, у першую чаргу, дзецям, а таксама тым, чые магчымасці да доступу да чытання кніг па тых ці іншых прычынах абмежаваны. Аднак не толькі дзеці любяць чытаць. На шчасце, яшчэ вельмі шмат дарослых людзей разумеюць і шануюць кнігу як прадмет не толькі матэрыяльнай, а ў першую чаргу, духоўнай каштоўнасці, шануюць тыя пачуцці і эмоцыі, якія дорыць чытачу аўтар. Дзеці, у сваю чаргу, вучацца дабру, сяброўству, узаемадапамозе, любові да бліжняга, пачуцця суперажывання і многаму таму, што дапамагае дзіцяці стаць чалавекам.

На сённяшні дзень ідэйныя натхняльнікі прасоўвання і папулярызацыі кнігі і свята дабіліся сваёй мэты: кніга па-ранейшаму любімая, а свята носіць міжнародны характар.

Да Міжнароднага дня дарэння кніг бібліятэкары Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы арганізавалі акцыю "Кніга - лепшы падарунак".

У госці прыехалі вучні 7 "Б" класа ДУА "Сярэдняя школа №1 г. Ліды". Яны перадалі кнігі ў бібліятэку, а бібліятэкары расказалі, адкуль узялося свята і чаму яно стала міжнародным.

Затым прысутныя азнаёміліся са з'яўленнем кнігі, у якіх краінах устаноўлены помнікі кнізе, чаму кніга з'яўляецца найлепшым падарункам. А на заканчэнне мерапрыемства бібліятэкар падарыла школе кнігу "Ад лідскіх муроў".

Гэты дзень паказаў, што папяровая кніга застаецца актуальным падарункам і не страчвае сваёй каштоўнасці нават у стагоддзе тэхналогій. Таму ў нашых бібліятэках у гэты дзень праходзяць акцыі па дарэнні кніг, а таксама ўшаноўваюць чытачоў, якія дзеляцца сваімі любімымі творамі, перадаючы іх у фонды бібліятэк.

Не застаўся гэты святочны дзень без увагі і іншых бібліятэк Лідчыны. Філіял "Лідская гарадская дзіцячая бібліятэка" для чытачоў і гасцей бібліятэкі запусціў акцыю "Бібліятэцы - з любоўю", філіял "Лідская гарадская бібліятэка № 2" - акцыю "Дарыце кнігі з любоўю", а філіял "Лідская гарадская бібліятэка № 3" - акцыю "Дзень кнігадарэння". Кожны ахвотны ад шчырага сэрца можа падарыць кнігі бібліятэкам горада і раёна не толькі ў Міжнародны дзень кнігадарэння, але і ў любы іншы. Бо галоўнае - жаданне даць кнізе другое жыццё, зрабіць яе запатрабаванай, значнай, чытанай. І кнігі абавязкова знойдуць свайго чытача!

Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу
ДУК "Лідская раённая бібліятэка імя Я. Купалы"
К.С. Сандакова.

Суд над камуністам Прытыцкім у акруговым судзе

Уступ ад перакладчыка: *"Небывалы ў гісторыі польскага суда выпадак здарыўся 27 студзеня 1936 года падчас працэсу над Р. Кабленцам і іншымі з ліку 17 асоб, абвінавачаных у прыналежнасці да Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі. Падчас паказанняў сведкі Якуба Стрэльчука з нутра публікі, якая была на зале, выбег малады чалавек, схапіў сведку левай рукой за каўнер і з рэвальвера, які меў у правай руцэ, чатыры разы выстраліў у яго са словамі: "Вось табе, прадажнік!" Пасля гэтага кінуўся ўцякаць да выхадных дзвярэй, выстраліўшы два разы ў кірунку следчай паліцыі, якая знаходзілася ў зале і пачала яго даганяць. Падстрэлены паліцыянтам, ён упаў на сходы. Гэта быў Сяргей Прытыцкі. Абодвух - Стрэльчука і Прытыцкага - карэтка скорай дапамогі адвезла ў шпіталь. Паводля акту абвінавачання Стрэльчук родам з вёскі Крывая Бельск-Падляшскага павета. У 1931 годзе пасля вайсковай службы, атрымаў прапазыцыю запісацца ў камуністычную партыю. Аб гэтай прапазыцыі паведаміў начальніку бяспекі … староства і ўвайшоў у кампартыю, дзе здабыў сабе давер у кіраўніцтва і быў прызначаны інструктарам".*

Наша Воля, № 3 (4), 4 лютага 1936.

Вільня. Пры разглядзе справы пра знакаміты выпадак 27 студзеня, калі Прытыцкі страляў у судовай зале, былі прыняты сур'ёзныя меры засцярогі, якім папярэднічалі пагрозы з боку розных камуністычных асяродкаў. Перад будынкам суда стаялі паліцыянты і кантралявалі тых, хто ўваходзіў. У залу заходзілі толькі па адмысловых пропусках, выдадзеных асабіста віца-старшынём суда Бразоўскім. А 9-й гадзіне абвінавачанага Прытыцкага пад аховай паліцыі ўвялі ў судовую залу і паліцэйскія сталі з бакоў лавы падсудных. Прытыцкі ішоў павольна, трошкі кульгаючы на левую нагу. Нягледзячы на безнадзейны стан, у якім ён знаходзіўся, яго ўдалося выратаваць, і толькі крыху схуднелы твар сведчыў пра мінулае.

Бацька абвінавачанага

Увайшоўшы, Прытыцкі акінуў позіркам пакой. Магчыма, ён шукаў знаёмыя твары. Раптам знайшоў - убачыў бацьку. Белая кашуля, рыжая барада і блакітныя вочы якія глядзяць з пад ілба, тыповы "пільшчык" - старавер (Прытыцкія - беларусы, верагодна, Мацкевіч меў на ўвазе, што бацька быў апрануты як старавер - *Л. Л.*). Сын іншы, толькі вочы такія ж як у бацькі, яны таксама неспакойна бегаюць. Але ў сына бачна нейкая вытанчанасць, ці тыя 4 класы агульнаадукацыйнай школы, альбо вывучка ў ячэйцы КПЗБ. Нават размаўляе па-польску і толькі час ад часу ўстаўляе словы на "простай мове".

Званок ... Суд ідзе

Неўзабаве ў пакой увайшлі суддзі. Старшыня суда Арліцкі і суддзі Занеўскі і Драц. Абвінаваўца - віца-пракурор Вольскі, бароніць адвакат Дураш. Зачытваецца акт абвінавачвання.

Падсудны Сяргей Прытыцкі, мае 23 гады, жыхар вёскі Гаркавічы Сакольскага павета, па-за канфесіяй. Затрымліваўся за камуністычную дзейнасць, добра вядомы паліцыі з-за ўхіленне ад войска. Мае за сабой "падрыхтоўчы курс", скончаны ў Саветах.

Якуб Стрэльчук - сакратар КПЗБ

Пасля чытання абвінаваўчага акту, у якім Прытыцкаму высоўваецца членства ў КПЗБ і яе моладзевай арганізацыі - камсамоле Заходняй Беларусі, а таксама замах на забойства 27 студзеня гэтага года сведкі Якуба Стрэльчука і паліцэйскага Станіслава Дайноўскага. Пасля гэтага пачынаецца доўгае і надзвычай цікавае судовае разбіральніцтва.

Яшчэ ў лютым мінулага года ЦК КПЗБ распачаў расследаванне прычын масавых затрыманняў камуністычных актывістаў. Падазрэнне на сувязь з паліцыяй пала на Я. Стрэльчука, сакратара Берасцейскага акруговага камітэта КПЗБ.

Загад забіць

Па гэтай прычыне яго пераводзяць у Вільню, дзе ён даведваецца аб сваім вяртанні ў СССР. Адзначым, што ў свой час Стрэльчук таксама закончыў курсы ў Менску.

Адпраўка асоб, якіх падазраюць у сувязі са следчым аддзелам паліцыі, азначала немінучы расстрэл у СССР. Стрэльчук ведаў гэта і не падпарадкаваўся загаду.

Тлумачыць абвінавачаны

"Прызнаюся, я хацеў забіць Страэльчука, але не па загадзе КПЗБ. Калі я вандраваў па рознай працы на тэрыторыі, якую лічу Заходняй Беларуссю, я чуў, як усе казалі, што Стрэльчук хадзіў па людзях і намаўляў іх супраць улады, а потым здаваў у паліцыю. Я вырашыў спыніць яго ганебную дзейнасць, бо не бачыў іншага выйсця".

Прытыцкі гаворыць усё гэта манатонным голасам, нібы раней засвоены ўрок і пры гэтым чырвонымі рукамі чапляецца за край лавы. Далей ён кажа, што не жадаў нікога забіваць і таму адмыслова страляў у Стрэльчука з правага боку, каб кулі патрапілі ў сцяну. На ўсе пытанні пракурора адказвае, што ён не памятае - не памятае ў якіх

мясцовасцях і ў каго працаваў.

"Людзі ў гэтым сусвеце, з іроніяй кажа пракурор, маюць імёны і прозвішчы, неяк так дзіўна ўладкавана гэтая буржуйская сістэма". Абвінавачаны маўчыць. Ён таксама не памятае, дзе купіў вопратку, у якім гатэлі спыніўся ў Вільні, у каго набыў абодва рэвальверы за казачны кошт у 5 злотых, дзе фатаграфаваўся.

Партыйныя аблавы

У сакавіку мінулага года Стрэльчук быў арыштаваны паліцыяй і даў паказанні, абвінаваціўшы пры гэтым многіх вядомых дзеячаў падполля. Кіраўніцтва КПЗБ вырашыла бязлітасна забіць яго. На адным з працэсаў у Берасці замах на яго не ўдаўся. Таксама не ўдаўся замах на яго і ў Ашмянах.

Варта адзначыць, што ад падобных "прысудаў", пра якія потым раскажа пракурор, загінула шмат людзей. ЦК КПЗБ збірае грошы на арганізацыю забойстваў, піша пра гэта ва ўсе свае ячэйкі і акругі і нярвуецца пры згадванні Стрэльчука. Таму і адбыўся замах на яго. Напярэдадні копіі паказанняў Стрэльчука трапілі ў рукі кіраўніцтва партыі. Напэўна, нехта ўзяў іх з пратаколаў суда.

Стрэлы ў зале суда

Заказ на забойства ў Вільні атрымаў актывіст са стажам Прытыцкі. Ён вывучыў "раён працы", і каб не памыліцца, добра прыгледзеўся да Стрэльчука.

Падчас дачы паказанняў, ён падманам стрэліў у спіну з двух рэвальвераў, пасля чаго кінуўся ўцякаць. На лесвіцы яшчэ адстрэльваўся ад паліцыянтаў, якія беглі за ім, а на падлозе судовай залы застаўся ляжаць акрываўлены Стрэльчук.

Пратэсты кампартыі

Прытыцкага, таксама параненага, везлі ў шпіталь і ён усё крычаў па дарозе: "Няхай жыве пралетарская рэвалюцыя ў Польшчы". Пасыпаліся пратэсты грамадскасці, якія арганізавала кіраўніцтва КПЗБ, яны праслаўлялі злачынны ўчынак Прытыцкага і патрабавалі для яго свабоды. Вывешваліся транспаранты з бессэнсоўнымі надпісамі, расклейваліся ўлёткі з тыпова камуністычнымі лозунгамі, у якіх славіўся злачынца.

На Пагулянцы быў арыштаваны яўрэй, які пісаў пратэсты на сценах тэатра, паліцыя таксама затрымала яўрэя Давыда Гадоўскага з таблічкамі "Вуліца С. Прытыцкага", якія мелі прымацаваць на адной з вуліц Вільні. Пракуратура і суды былі завалены ананімнымі пратэстамі, а назаўтра перад будынкам суда былі распаўсюджаны ўлёткі з выявай Прытыцкага і заклікам сабрацца для пратэсту перад судом.

Не расплумачаныя рэчы

Ініцыятары пратэстаў засталіся невядомымі, але зразумела, што гэта справа КПЗБ. Таксама неразгаданая загадка паказанняў Стрэльчука. Нехта павінен быў перапісаць іх, зрабіць гэта мог той, хто мае доступ да дакументаў суда. Невядомыя таксама і выканаўцы іншых забойстваў, а забіта шмат асоб, гэта і Шлёма Марголіс, і Аляксандр Субач, Мікалай Адамовіч, Юльян Каловін і недзе на Антокалі быў забіты Ян Высоцкі. І ўсе яны забіты патаемны.

Паказанні сведкаў

Перад судом стаіць добра вядомы па папярэдніх працэсах сведка Блясмановіч. Ён расказвае пра пагоню за Прытыцкім. Сведка не заўважыў, ці страляў падсудны, але здаецца, адзін выпадковы стрэл ён зрабіў каля дзвярэй. Потым сведка доўга абгрунтоўвае свае меркаванне, што падсудны быў цесна звязаны з камуністычнай партыяй і выконваў яе дырэктывы. Пра добрую падрыхтоўку кажа фальшывы пашпарт і кантакт з вядомым камуністам Юзафам Цыпкам. Сенсацыйным момантам у паказаннях Блясмановіча стала яго заява аб тым, што МОПР для выратавання Прытыцкага сабраў у Вільні каля 1300 зл. з якіх 1000 пайшла на ганарар для адваката Дурача (адвакат крывіцца, але маўчыць).

Пасля гэтага суд пачаў разглядаць улёткі, якія распаўсюджваліся перад пачаткам суда, некаторыя з іх падпісаны ад імя КПЗБ. На адной з улётак маецца фатаграфія абвінавачанага. Прытыцкі на ёй усміхаецца, ён названы героем, які зойме сваё пачэснае месца ў гісторыі КПЗБ.

Гэты працэс у сваім родзе ўнікальны. Праз хвіліну паказанні дае возны суда Голуб. Пасля яго як сведка выступае віца-старшыня суда Бразоўскі і расказвае пра тое, што бачыў падчас свайго старшынства на працэсе ў той трагічны дзень. Пасля яго паказанні дае судовы следчы Шэлкінг. Расказвае, як параненага Прытыцкага паклалі ў карэту хуткай дапамогі, паранены трымаўся за бок і на пытанне сведкі адказаў па-беларуску: "Не твоё дело" (па беларуску: "Не твая справа" - *Л.Л.*), а потым дадаў: *"Страляў у правакатара і прыгнятальніка рабочага класа"*. На пытанне: *"Як цябе завуць?"*, адказаў: *"Не ведаю"*. У карэце хуткай дапамогі падсудны трошкі падняўся на руках і пракрычаў: *"Няхай жыве камуністычная і пралетарская рэвалюцыя!"* (Гэтая фразы пададзены па-польску - *Л.Л.*)

У шпіталі св. Якуба Прытыцкі адмовіўся ад рэлігійнага суцяшэння і пагадзіўся на аперацыю. Падчас аперацыі было выяўлена, што у страўніку няма ежы, што кажа пра падрыхтоўку да здзяйснення злачынства.

Далей, па-чарзе, выступаюць супрацоўнікі паліцыі Дайноўскі і Пачкоўскі. Першы сцвярджае, што падсудны страляў толькі на сходах, перад тым, як разбіў вокны, другі, што страляў не цэлячыся і ў зале. Пачкоўскі таксама распавёў пра прадчуванне студэнта, які сказаў яму ў той дзень: *"Сёння ў газетах напішуць: "Падзеі ў судовай зале""*.

Весялосць уносяць паказанні адваката Чэрніхава, які адхрышчваўся ад пытання суддзі, які звярнуў увагу на яго неўласцівы водгук пра Стрэльчука. Чэрніхаў сказаў: *"5 гадоў выступаю ў судзе, і ніколі мне не звярталі на гэта ўвагі"*. Потым, пачынаючы з часоў Напалеона, ён

тлумачыў, што меў на ўвазе пад словам "правакатар". "Але, Стрэльчук не жыў пры Напалеоне", - адказвае яму пракурор.

Перад судом стаіць сведка Белакоз, які паходзіць з той самай вёскі, што і падсудны, і таму ведае яго з дзяцінства. Зараз сведка праходзіць вайсковую службу. Выглядае насцярожана і адмаўляецца ад сваіх паказанняў на следстве.

Таму яго паказанні зачытваюцца. Аказваецца, падсудны ўзначальваў камуністычную ячэйку і пераконваў сваіх знаёмых уступіць у партыю. Калі зачытваюцца імёны тых, каго прыцягнуў Прытыцкі, той робіць выгляд, быццам нешта ўспамінае. Каб даведацца, чаму сведка адмовіўся ад паказанняў, пракурор бярэ яго ў абцугі вострых пытанняў, і ў выніку Белакоз пацвярджае свае ранейшыя заявы.

Яшчэ раз дапытваюць Блясмановіча. Ён падае імёны загінуўшых ад партыйнага выраку: Шлёма Марголіс, Ян Высоцкі …

"З аднаго боку злачынства і тэрор, з другога - фальшывая талеранцыя"

Пра ўсё гэта кажа пракурор Вольскі.

Ён назваў працэс нечым незвычайным і пасля аналізу усіх доказаў, перайшоў да сінтазу. Расказваў пра перыяд дзейнасці Прытыцкага яшчэ ў Гаркавічах, пра канспіратыўныя сходы ў садах, лясах і г. д. і затрымаўся на "прысудах", якія выконваюць функцыянеры КПЗБ.

"Смяротны прысуд партыі" - гэта звычайнае злачынства, здзейсненае злачыннай клікай, арганізаванымі змоўшчыкамі, якія такім чынам імкнуцца рэалізаваць свае мэты. Ахвярамі гэтага тэрору станавіліся ўсе, хто стаяў на іх шляху. Злачынцы XX ст. злучыліся ў арганізацыю. Наша грамадства хворае на дрэнна зразумелую талеранцыю і псеўдалібералізм, калі з аднаго боку ёсць канцэнтраванае зло, а іншы бок яго ігнаруе. Камунізм - гэта скампраметаваны гмах матэрыялізму, у якім пануюць гвалт, забойствы і подласць, дзе людзей забіваюць без прысуду але над гэтым гмахам лунае сцяг свабоды. […]

Адзінай карай для падсуднага можа быць толькі смяротная кара.

Адвакат Дурач намагаецца даказаць, што Стрэльчук быў правакатарам, а Прытыцкі не належаў да КПЗБ і загад забіць яго не выконваў. Просіць пра больш лагоднае пакаранне.

Кара смерцю праз павешанне

[…]

Суд прызнаваў Прытыцкага вінаватым і прыгаварыў да кары смерцю праз павешанне.

[…]

Z. A. [Мацкевіч Юзаф] Sprawca srzalow na Sali sadowej skazany na smierc. Proces komunisty Prytyckiego w Sadzie Okragowym // Slowo. 1936. № 169.

Пераклад і каментаванне Леаніда Лаўрэша.

Будучыя музыкі цікавяцца паэзіяй

Дом Валянціна Таўлая Лідскага гісторыка-мастацкага музея наведалі студэнты Лідскага музычнага каледжа. Для іх была арганізавана экскурсія па мемарыяльным пакоі Валянціна Таўлая, у якім 8 лютага ўрачыста была адкрыта выстаўка "У дом твой сцежка прывяла сама...", прысвечаная да 110-годдзя з дня нараджэння беларускага паэта. Навучэнцы пазнаёміліся з матэрыяламі, дасланымі з 15 музеяў, архіваў і бібліятэк Беларусі, у якіх захоўваецца эпісталярная спадчына, фотаздымкі і дакументы Валянціна Таўлая і пра яго ў тым ліку. Асабліва зацікавілі будучых выкладчыкаў музыкі ноты кампазітара Леаніда Шурмана на словы Валянціна Таўлая.

Напрыканцы наведвальнікі змаглі пагутарыць з навуковым супрацоўнікам музея Алесем Хітруном, задалі яму пытанні, даведаліся пра яго навуковыя даследаванні, музейную дзейнасць, пэўныя дасягненні ў працы.

Наш кар.

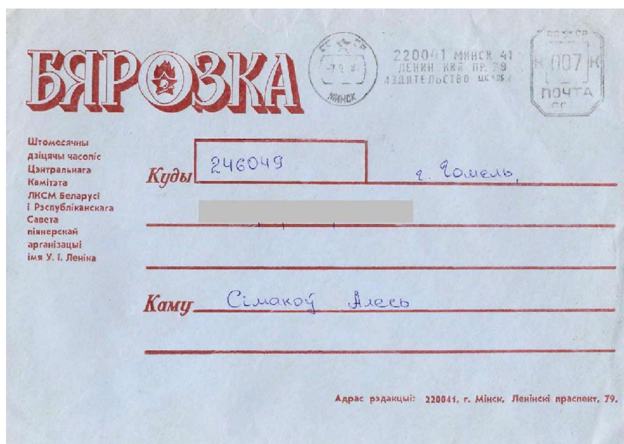

Беларусы сустракаюцца з індзейцамі

Без халадзільніка: Гадыцкі-Цвірка, Іваноў, Кіпель, Сачанка, Шэрман; два погляды на "кампійцаў"

(Працяг, пачатак гл. у № 19, 22, 24, 27, 30-34, 36-48, 50-52 (2022); 1-52 (53-104) (2023); 1-7 (105-111) за 2024 г.)

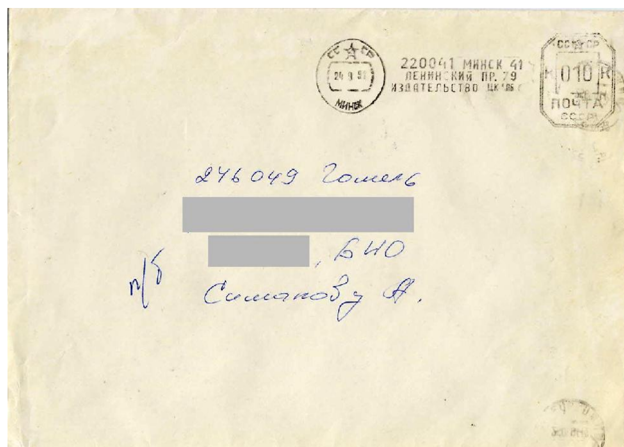
У мінулым выпуску мы крыху напісалі пра індзейскія ідэйныя карані "камунізму". Але як захоўвалі вернасць гэтым караням "артадаксальныя" камуністы пасля жніўня 1991 г.? Адказам на гэтае пытанне можа служыць набор з публікацыі ў жніўні 1996 г. у газеце "Товарищ" і рэплікі пасля прачытання яе ў Гомелі, якая была дасланая у рэдакцыю - і якая, больш чым верагодна, не была надрукаваная.

Envelope from the magazine Biarozka (часопіс "Бярозка") postmark 1991-02-07 (Publishing House of the Central Committee of the Communist Party of Byelorussia (CC CCB)) (3 лістом ад загадчыка аддзела Алеся Бадака (Ales Badak) 1991-02-06)

Envelope from "Izdatelstvo TsK KPB" ("Publishing House of the CC CCB") postmark 1991-08-06. 3 лістом ад А. Бадака б.д. Цяжкі 1991 год. Апошнія месяцы Выдавецтва ЦК КПБ

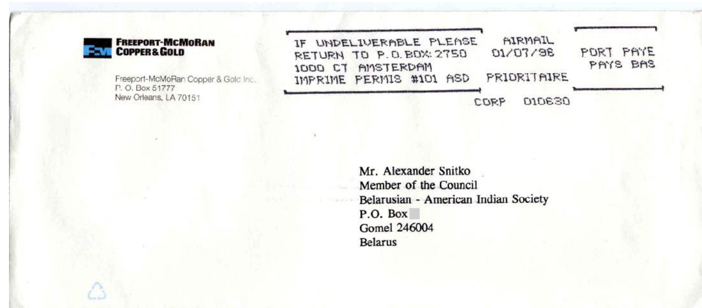

Конверт: "Издательство ЦК КПБ" (газета "Зорька") postmark 1991-09-24 (25-га атрыманы: экз. нумара газеты з нашай публікацыяй "Кто отзовется" (Ау, кинематографисты) (Клуб юного кинозрителя) 1991-09-20)

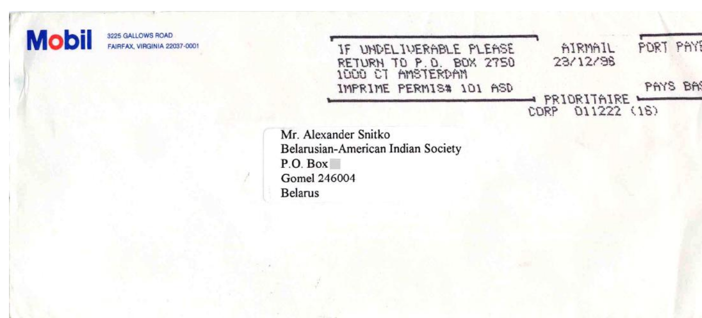
Сталай практыкай нашага калегі Аляксандра Снітко з'яўляецца дадаваць вызначэнні, "тытулы", хто ён, пасля свайго імя і прозвішча або псеўданімаў. Апошнія - гэта цэлая тэма. Ужываў іх часта; адзін з іх - Малько - уяўляе самой своеасаблівы міжкультурны "каламбур" з псіхалагічным "падтэкстам": сустрэліся яго ўласнае прозвішча на *"-ко"* і індзейскае слова *"мальку" (mallku)*, узятае з назвы фільма Х. Санхінеса (назву пры пракаце давалі "Кроў кондара", але слова *мальку*, якое абазначае правіцеля правінцыі або паселішча, грамады (айлью), - усё ж запазычанне ў мове кечуа з аймара ў іншым першапачатковым значэнні: у аймара Мальку, або Мальку Кунтуры, - бажаство, "уладыка велізарнай вышыні", і геаграфічнай, і іерархічнай). У іншым выпадку "псеўданімаворчасці" артыкул Снітко, які з'явіўся ў дзвюх газетах, падпісаны Кандратам Кондаравічам (па-беларуску трэба было б "Кандаровіч"). Часам "тытулы" проста працягваюць артыкул, бо звязаныя з яго зместам. У выпадку з артыкулам або лістом у "Товарищ" у яго подпісах былі 5 асобных вызначэнняў. Мы пракансультаваліся, ці ўхваляе ёй цяпер свой допіс для "апублічвання". Пасля ваганняў ён згадзіўся на абнародаванне, але з умовай зняць вызначэнні, якіх занадта шмат і якія гучаць занадта пафасна.

Было пяць тытулаў, уключаючы тое, што ён член БІТ і *"актывіст прагрэсіўнай сусветнай арганізацыі*

Envelope from Freeport-McMoRan Copper & Gold to Aleksandr Snitko postmark 1996-07-01

Envelope from Mobil to A. Snitko postmark 1996-12-23

абароны карэнных народаў "Міжнароднае выжыванне"". Аляксандр не дадаў тое, што ён быў і членам КПСС / КПБ; хаця КПБ не была ліквідаваная (з канца жніўня 1991 г. па люты 1993 г. дзейнасць яе была толькі прыпыненая), з нейкага моманту ў сувязі з драматычнымі арганізацыйнымі паваротамі Аляксандр ужо не быў яе радах.

Дарэчы, у ходзе абмеркавання, пакуль яшчэ не згаджаючыся, Аляксандр напісаў пра свой допіс у "Товарищ", які планаваўся як публікацыя: *"Слишком детская и потому стыдная"*. Гэта не прыніжае аўтара, а сведчыць пра крытычную ацэнку зробленага, пры гэтым паказваючы яго несумненны публіцыстычны талент ужо, так бы мовіць, у дзіцячым узросце.

Эдуард Ясны

МОЗГ У ПЯТКАХ, АБО КАМПА НА БЕЛАРУСІ

Хто такія кампа? О, гэта найцікавейшыя нецывілізаваныя стварэнні, знойдзеныя ў цяжкадаступных джунглях Перу!

На першы погляд, людзі як людзі, хаця і дзікуны. Адзін кумпал, дзве рукі, дзве нагі і г.д. Ёсць сярод іх жанчыны, ёсць мужчыны, якія адрозніваюцца адпаведнымі "параметрамі". Кампа жэняцца, размнажаюцца, гадуюць дзяцей, жывуць не тужаць.

Вучоныя, якія ўпершыню сутыкнуліся з імі, былі ўражаныя [поражены] непрадказальнасцю гэтых істот, алагічнасцю іх учынкаў, дзіўным бачаннем свету. Доўга пакутавалі даследчыкі над тайнай незвычайнага племені і, нарэшце, разгадалі яе. Высветлілася, што кампійцы бачаць рэчаіснасць наадварот, дагары нагамі.

На думку даследчыкаў, у кагосьці з далёкіх продкаў цяперашніх тубыльцаў адбылося парушэнне генетычнага коду, а далей "працэс пайшоў". Хвароба перадавалася з пакалення ў пакаленне, колькасць непаўнацэнных кампійцаў расла. Урэшце, усе яны сталі ўспрымаць свет у перавернутым выглядзе. Драма, трагедыя? Як сказаць. Самі калекі ўпэўненыя, што з'яўляюцца элітарным племенем, на нармальных людзей глядзяць пагардліва [свысока], лічаць іх непаўнацэннымі. Спробы пераканаць іх у адваротным пацярпелі поўнае фіяска. Ды і ці можна разлічваць на іншы зыход, калі ў нашых новых знаёмых мозг знаходзіцца не ў галаве, а фактычна ў пятках?

Беларусь аддзелена ад джунгляў Перу тысячамі сухапутных кіламетраў і тысячамі акіянскіх міль. Ніхто з нашых суайчыннікаў і "раскаваных" суайчынніц, як паведамляюць аўтарытэтныя крыніцы, у інтымныя адносіны з кампійцамі не ўступаў. Такім чынам, не могуць у нас сёння з'явіцца індывідуумы, якія перакручана [извращенно], дагары нагамі, успрымаюць рэальнасць.

З пункту гледжання біялагічнага - так. Але цяпер палітыка, дакладней - палітыканства задушыла і падмяла пад сябе многія "пункты" ["точки", "points"], якія існуюць у грамадстве. У выніку здарылася велізарная бяда: у некаторых беларускіх дзеячаў, відаць, пацярпеў генетычны код. Інакш чаму яны, падобна да паўднёваамерыканскіх хворых абарыгенаў, робяць наадварот, чым гэта робяць іх нармальныя калегі ў дальнім і бліжнім замежжы.

Возьмем пытанне пра зямлю. Пад якімі б флагамі не выступалі дзяржаўныя і палітычныя дзеячы, колькі б слоўна [словесно] не дубасілі адзін аднаго, але як толькі гаворка заходзіць аб галоўнай карміліцы, аб маці ўсіх багаццяў, яны знаходзяць агульную мову: сваю зямлю беражом, нібы зрэнку вока, яе не транжырым, не дорым, не прадаём нават самым лепшым з лепшых іншаземцаў. Вось прыкупіць зямліцы ў тых, хто думае пяткамі, гэта - калі ласка, гэта ідзе за мілую душу... Няма ніводнай краіны на планеце, якія ў нас ліслівa называюць цывілізаванымі і на якія моляцца, дзе прадавалі б зямлю іншаземцам для вядзення сельгасвытворчасці. Ніводнай!

Дзе-нідзе прадаюць, праўда, чужынцам малюсенькія "соткі" пад забудовы іх магазінамі, офісамі і г.д. Згодна з падлікамі спецыялістаў, гэтыя "соткі" складаюць каля аднаго працэнта раллі, якая ёсць у свеце.

Чаму - гэта зразумела дзіцяці. Збываць зарубежным дзядзькам зямлю - значыць секчы сук, на якім сядзіць нацыя - яе свабода, яе незалежнасць, яе дзяржаўнасць. З улікам цяперашняга эканамічнага, фінан-

савага становішча, якое склалася ў свеце, гандаль беларускай зямлёй прывядзе да таго, што яе "гаспадарамі" [ў публікацыі слова па-беларуску] стануць Фрыцы і Джоны, а мы, "дурныя" Іваны, будзем хадзіць у іх у парабках.

Да нашага сораму і гора, у беларускім парламенце пераважная большасць дэпутатаў не разумее (або ро-біць выгляд, што не разумее) гэтай элементарнай [азбучной] ісціны. Заканадаўчыя мужы дзяржавы, размешчанай у цэнтры Еўропы, яўна сэвалюцыянавалі ў бок перуанскіх туземцаў. Таму ў іх, як і ў ненармальных аскепкаў першабытна-грамадскага ладу, усё шыварат-навыварат.

Увесь разумны свет інтэгруецца - нашы родненькія кампа парвалі і працягваюць рваць тысячы нітак, якія звязваюць эканоміку Беларусі са складаным народнагаспадарчым комплексам былога СССР.

Увесь шчаслівы [благополучный] свет дацiруе [дотирует] айчынную сельскую гаспадарку - нашы міленькія кампа з пенай каля рота бічуюць калгасы і саўгасы, якія "праядаюць" народныя сродкі.

Увесь канкурэнтаздольны свет ідзе да стварэння буйных аграрна- прамысловых утварэнняў - нашы "даражэнькія" кампа з вучоным выглядам знаўцаў тлумачаць [толкуют] пра дробных фермераў і пра бабуліных казлоў.

Увесь свет, які рацыянальна мысліць, імкнецца экспартаваць тавары - нашы талерантненькія кампа імпартуюць іх і радуюцца, што магазіны перапоўнены гнілымі снікерсамі ды нітратнымі курынымі ножкамі.

Бяспрыкладныя іх подзвігі, непрадказальныя рашэнні, непамерныя [безразмерные] амбіцыі, вышэй нябёс - ганарлівасць [самомнение]. Свой народ яны ахрысцілі хворым - нябачны феномен у гісторыі цывілізацыі.

Аднак хворыя якраз яны, нашы тлусценькія кампа-дэмакраты. Разам [Вкупе] і палюбоўна [влюбе] з імі аказаліся аграрыі, якіх нядаўна абразліва называлі "чырвонымі памешчыкамі". Цяпер яны ўжо пабялелі. Ці не адыграла ў гэтым стымулюючую ролю паездка іх лідара ў ЗША? Асобныя візіцёры, пабываўшы ў гэтай краіне, імгненна "пранікаюць розумам" ["прозревают"]. Успомнім былога кандыдата ў члены палітбюро ЦК КПСС Барыса Ельцына. Абляцеў "верны ленінец" на верталёце статую Свабоды - і тут жа з камуніста ператварыўся ў капіталіста (палітычна). Ці лётаў пан Шарэцкі каля цудоўнай амерыканскай жанчыны - нам аб гэтым невядома. Але тое, што былы загадчык кафедры Мінскай вышэйшай партыйнай школы вярнуўся з Амерыкі іншым чалавекам, - факт. У перадвыбарнай жа гонцы, ідучы ў адной запрэжцы з камуністамі, ён кляўся і бажыўся змагацца за суверэнітэт, за лозунг "зямлю - беларускім сялянам".

Мы тады не ўдакладнілі: якую зямлю? Чарнобыльскую, якую Джон або Фрыц дарам не возьмуць, або здаровую, пладаносную. Магчыма, пан Шарэцкі меў на ўвазе радыеактыўныя плошчы. Іх у нас шмат - амаль чвэрць рэспубліканскай тэрыторыі. Гаспадарнічай на іх, беларускі калгаснік, капай сабе і сваім дзецям заўчасную магілу!

Так, пытанне аб продажы зямлі іншаземцам усіх расставіла згодна з іх сапраўдным палітычным ранжырам. У ліку прадаўцоў аказаліся прадстаўнікі ўчора яшчэ, здавалася б, розных палітычных партый. Сёння арганізаваўся новы альянс - альянс спекулянтаў роднай зямлёй, у якой апынуліся нават два камуністы.

Аднак руплівыя [ретивые] прадаўцы забыліся. Ёсць жа Канстытуцыя рэспублікі, няхай сабе і буржуазная. Тым не менш, яна нікому, акрамя народа, не дае права асабіста [самолично] вырашаць лёс галоўнага нацыянальнага набытку [достояния]. Прэтэнзіі людзей, якія ўявілі [возомнили) сябе вяршыцелямі [вершителями] народнага жыцця, не больш чым прэтэнзіі, абумоўленыя недасканалым [ущербным], кампійскім успрыманнем рэчаіснасці. Мозг у пятках - гэта анамалія, якая мае патрэбу ў тэрміновым лячэнні.

У якасці лекара тут павінен выступіць народ [,] калі, вядома, ён не хоча ператварыцца ў халопа [холопа] на роднай зямлі.

АРГАНІЗАЦЫЙНАЯ ГРУПА БЕЛАРУСКАГА ІНДЗЕЯНІСЦКАГА ТАВАРЫСТВА
ОРГАНИЗАЦИОННАЯ ГРУППА БЕЛОРУССКОГО ИНДЕАНИСТСКОГО ОБЩЕСТВА
246049,БССР,Гомель,
Руководитель: Алесь Симаков
Представитель в Гомельской области: Александр Снитко
246004,БССР,Гомель,

ОГ БИО осуществляет мероприятия по объединению всех связанных с индейцами и индеанистикой лиц, живущих в СССР и желающих содействовать развитию индеанистики в БССР, изучению связей между Белоруссией и индейцами, культурному обмену населения Белоруссии с индейскими народами и борьбе индейцев.
ОГ БИО предоставляет всем заинтересованным лицам и организациям необходимую информацию по ОГ БИО и проекту устава БИО, белорусско-индейским связям, предметам интереса в белорусско-индейских аспектах, проблемам индеанистики и предлагает участвовать в ее деятельности или содействовать ей.

Дорогой товарищ I

Обращаемся к Вам как представителю группы индеанистов, которые привлекли наше внимание в связи с усилиями по объединению в общество всех сочувствующих развивающейся белорусской индеанистике. В Белоруссии мы имеем лишь несколько индеанистов в полном смысле этого слова и продолжаем искать своих единомышленников во всех наших областях. Согласно проекту устава, членом Белорусского индеанистского общества может стать любой гражданин СССР независимо от места проживания. Мы исходим из того, что многие индеанисты за пределами БССР - белорусы, потомки белорусов или уроженцы Белоруссии. Следовательно, они не могут оставаться равнодушными к тому, что происходит на Родине, тем более в сфере их интересов. Мы не сомневаемся, что большинство индеанистов-небелорусов также поддержит наше начинание, проявит интернациональную солидарность.

Мы видим Белорусское индеанистское общество как организацию тех людей, кто так или иначе сталкивается с индейцами и индеанистикой и нуждается в общении, понимании, содействии. БИО призвано помочь всем индеанистам развиваться и направлять свои знания и способности на общественную пользу, имея ввиду два приоритета - интернационализм и патриотизм. Быть настоящими борцами за дружбу народов, за совместное противостояние империализму и реакции, за освобождение американских индейцев, содействовать изучению и лучшему пониманию расовых и национальных проблем, созданию такой ситуации в нашей стране, при которой у других народов, в частности индейских, вообще не возникнет сомнения в необходимости именно социалистического пути развития.

Мы надеемся, что наше объединение привлечет внимание общественности и завоюет авторитет в ее глазах. Мы тщательно продумаем организационную структуру и механизм функционирования общества и его руководящих органов, привлечем в качестве консультантов видных специалистов, общественных деятелей и деятелей культуры. Мы приложим усилия к тому, чтобы наша деятельность активно воздействовала на процессы межнациональных отношений и будем стремиться превратить свою организацию в один из координирующих центров подобного рода.

Уже сейчас активисты инициативы располагаютзначительной информацией по различным вопросам и готовы давать справки и консультации. Мы имеем возможность выдавать для чтения книги и другие издания из объединенной библиотеки. Каждый, кто проявит интерес и выскажет желание сотрудничать, сможет получать еженедельный бюллетень ОГ БИО и регулярные подборки материалов по интересующим их темам.

Обращение (А. Симаков, А. Снитко) - организационные усилия индеанистов, с. 1 з 3-х

І вось каментарый нашага блізкага калегі:

Аляксандр Снітко

ЛІСТ У ГАЗЕТУ "ТОВАРИЩ"

У дзяцінстве, пры савецкай уладзе, я даведаўся, як жорстка эксплуатуюцца першабытныя плямёны і народы ў свеце капіталу. Каланіяльныя войны, гандаль афрыканцамі-рабамі, знішчэнне плямёнаў індзейцаў, рабаванне прыродных багаццяў народаў трэцяга свету - усё гэта не магло не выклікаць у маёй юнай чыстай душы праведнага гневу і шчырай спагады да прыгнечаных. Тады ж я даведаўся, што камуністы як перадавы атрад прагрэсіўнага чалавецтва паслядоўна і настойліва выступаюць у абарону прыгнечаных карэнных народаў.

Пасталеўшы, я пачаў глыбей вывучаць культуру, гісторыю, этнаграфію гэтых народаў. Асабліва мне палюбіліся індзейцы абедзвюх Амерык. Ды і не можа не захапляць кожнага прыстойнага чалавека іх глыбокая маральнасць, не раз'едзеная заганамі капіталістычнай цывілізацыі, дзе пануе залатое цяля. Іх высокая экалагічная свядомасць (любоў да прыроды і беражлівыя адносіны да яе) вартая самага глыбокага захаплення.

В детстве, при советской власти, я узнал, как жестоко эксплуатируются первобытные племена и народы в мире капитала. Колониальные войны, торговля африканцами-рабами, истребление племен индейцев, грабеж природных богатств народов третьего мира - все это не могло не вызвать в моей юной чистой душе праведного гнева и искреннего сочувствия к угнетенным. Тогда же я узнал, что коммунисты как передовой отряд прогрессивного человечества последовательно и настойчиво выступают в защиту угнетенных коренных народов.

Повзрослев, я стал глубже изучать культуру, историю, этнографию этих народов. Особенно мне полюбились индейцы обеих Америк. Да и не может не восхищать каждого порядочного человека их глубокая нравственность, не разъеденная пороками капиталистической цивилизации, где властвует золотой телец. Их высокое экологическое сознание/любовь к природе и бережное отношение к ней/ достойны самого глубокого восхищения. А их гордость, свободолюбие, мужественное сопротивление колониальным захватчикам всегда вызывали симпатию и восхищение у лучшей, прогрессивной части человечества.

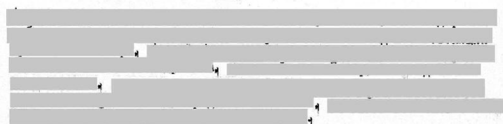
Тогда же, в далекой моей юности, мне стало ясно, что только буржуазно-капиталистические расисты считают их дикарями, неполноценными народами. А коммунисты всегда во всем мире были друзьями и союзниками угнетенных индейцев...

Но вот в одном из последних номеров газеты белорусских коммунистов "Товарищ" я прочитал такое, что у меня глаза на лоб полезли. Некто Эдуард Ясный опубликовал грязную пасквильную статейку, в лучших традициях буржуазно-расистской прессы, в которой поливается грязью маленький, но гордый индейский народ - кампа. Такой материал вполне логично бы смотрелся в каком-нибудь расистско-фашистском коричневом листке. Но как он попал в "Товарищ"? Или кто-то в редакции разделяет реакционно-расистские взгляды господина Ясного? Эх, Товарищ, товарищ...

Товарищи из редакции "Товарища"! Обращаюсь к вам с призывом провести партийное собрание редакции и дать принципиальную партийную оценку взглядам господина Ясного, с которой прошу ознакомить прогрессивную общественность Белоруссии.

С уважением

т. Снитко Александр.

Aleksandr Snitko. Letter to the newspaper Tovarishch (Comrade). 1996. Снитко А. Письмо в редакцию газеты "Товарищ" (Минск)

А іх гонар, свабодалюбства, мужнае супраціўленне каланіяльным захопнікам заўсёды выклікалі сімпатыю і захапленне ў лепшай, прагрэсіўнай часткі чалавецтва.

Тады ж, у далёкім маім юнацтве, мне стала зразумела, што толькі буржуазна-капіталістычныя расісты лічаць іх дзікунамі, непаўнавартаснымі народамі. А камуністы заўсёды ва ўсім свеце былі сябрамі і саюзнікамі прыгнечаных індзейцаў...

Але вось у адным з апошніх нумароў газеты беларускіх камуністаў "Товарищ" я прачытаў такое, што ў мяне вочы на лоб палезлі. Нехта Эдуард Ясны апублікаваў брудны пасквільны артыкульчык, у лепшых традыцыях буржуазна-расісцкай прэсы, у якой паліваецца брудам маленькі, але горды [гордый] індзейскі народ - кампа. Такі матэрыял зусім лагічна б глядзеўся ў якім-небудзь расісцка-фашысцкім карычневым лістку. Але як ён патрапіў у "Товарищ"? Ці нехта ў рэдакцыі падзяляе рэакцыйна-расісцкія погляды спадара Яснага? Эх, Таварыш, таварыш...

Таварышы з рэдакцыі "Товарища"! Звяртаюся да вас з заклікам правесці партыйны сход рэдакцыі і даць прынцыповую партыйную ацэнку поглядам пана Яснага, з якой прашу азнаёміць прагрэсіўную грамадскасць Беларусі.

З павагай

т. Снітко Аляксандр, […].

Наш пераклад з рускай мовы.

Крыху нагадвае выказванні сябра Аляксандра з Чылі Алега Ясінскага пра форум у Давосе, якія мы цытавалі ў "Нашым слове.pdf" № 5 (109).

Акрамя андскіх слоў, згаданых намі напачатку, Снітко выкарыстаў для сваіх псеўданімаў імёны абаронцаў абарыгенаў Лас-Касаса і Міклухі-Маклая, імёны паўміфічнай Пакахонтас і зусім літаратурнага Чынгачгука, таксама ён "спаслаўся" на аўтарытэт славутага лацінаамерыканіста і разведчыка І. Грыгулевіча ("Григулявичус" указвала на паходжанне "Грыгулявічуса" з літоўскіх караімаў, але па-руску трэба было "*-чюс*").

Літ.:

3150 Ясный Э. Мозг в пятках, или Кампа на Беларуси // Товарищ. 1996. 2 авг. С. 3.

3666 Кондаравіч К. Чырвонае і чорнае: што азначае імя Тупак Амару Шакур // Беларуская маладзёжная. 1998. 8-15 мая. С. 7. (4,5 тыс. экз.)

3848 Кондаравіч К. Чырвонае і чорнае, ці што азначае імя Тупак Амару Шакур // Барацьба. 1998. № 1/4. С. 8. (1500 экз.)

6730 Лас Касас, Б. де. Браконьеры от Христа // Атака (Гомель). 2002. № 4/5. С. 5.

5813 Миклуха Маклай. Последняя граница // Amnesty International у Беларусі. 2001. № 1 (лют.). С. 6-7.

6374 Миклуха Маклай. Последняя граница // Зялёны край / Zialony kraj. 2001. № 5 (14). С. 25-32.

6760 Миклуха Маклай. Некролог с ложкой дегтя

// Атака. 2002. № 4/5. С. 5.

6804 "Пакахонтас". Кровожадные ацтеки Потомака // Атака 2002. № 1. С. 4. ("Пакахонтас" - так, "пабеларуску" і ў двукоссях. Магчыма, гэта неяк звязана і з дзяўчынай з "нікам" Пакахонтас у 608-й рубрыцы газеты "Моя реклама", якая элегантна, але рэзка адказала аўтару гэтага артыкула на яго "індзеянісцкую" галантнасць.)

6873 Чингачгук. Два ковбоя // Атака. 2002. № 2-3. С. 3.

3526 Рогалев А. Для одних - передняя, для других - скотный двор // Товарищ. 1996. 20 дек.

3434 Капитулов П. "Designed for Windows-95": новый жупел буржуазии для разведения на бабки лохов, покупающих компьютеры // Товарищ. 1997. 26 сент. (100 дол. за дыск; "як тут не ўспомніць індзейцаў і дзікуноў Акіяніі, што ганяюцца за яркімі цацкамі і шклянымі пацеркамі".)

8104 Жбанков М. Читать и почитать // Товарищ. 2006. 30 июня. С. 3. (Індзеец у амерыканскай тытунёвай краме, нацыянальная бібліятэка; экз. - дар Снітко А.)

7503 Батурицкий М. Американское телевидение: электрод в мозгу // Товарищ. 2002. 27 июня.

7712 Батурицкий М. США: страна и народ - две стороны одной медали // Товарищ. 2002. 23 мая. (Оконч. в след.)

ГАДЫЦКІ-ЦВІРКА Каспер (Kacper Godycki-Cwirko) - менеджар, падарожнік, памёр не ў офісе і не дома ў Польшчы - нечакана ў час сну ў 2012 г., калі падарожнічаў па Афрыцы. Яму было 35 гадоў.

Каспер быў паспяховым чалавекам, меў вялікі поспех і ў жанчын, яго апошняй партнёркай была адна з самых папулярных журналістак Польшчы - Аніта Вернер (мы стараемся не змяшчаць здымкаў, у якіх "старшая сіла" прыгажосці - Аніта і Каспер былі надзвычай прыгожай парай, але падобнае проста адцягвае ўвагу ад фактаў непасрэдна беларуска-індзейскага збліжэння). Яна перажывала, і адным са спосабам аблегчыць гэтую страту было яе рашэнне стаць "паслом" (ambasadorka) яго кнігі. Яна сказала пра кнігу: *"Daje ona niesamowity zastrzyk pozytywnej energii i wiare w to, ze wszystko jest mozliwe"*.

"Прадай халадзільнік і едзь вакол свету" (Sprzedaj lodowke i jedz dookola swiata, выд. 1-е, 2013, выд. 2-е, 2017). У анатацыі да яе чытаем:

"Каспер Гадыцкі-Цвірка быў чалавекам, які марыў і мог здзейсніць свае мары. У яго марах былі запал і мужнасць, а ў ім самім тая сіла, якая дазволіла яму здзейсніць іх. Ён адправіўся ў свет проста з-за карпаратыўнага стала [biurka korporacji] пасля ўсяго 9 дзён падрыхтоўкі, каб зрабіць сваё жыццё больш шчаслівым і лепшым. Ён дабраўся да самых далёкіх куткоў свету, карыстаючыся ўсімі даступнымі відамі транспарту. Ён наведаў чатыры кантыненты і шаснаццаць краін (ЗША, Мексіка, Перу, Бразілія, Аргенціна, Уругвай, Чылі, Балівія, Астравы Вялікадня, Французская Палінезія,

Белосток 1.I.1990

Привет Алесь!

Я узнала, что ты очень хочешь переписываться с кем-то из Белостока.
Мне зовут Бася, мне 16 лет.
В сентябре 1989 года я первый раз пошла на занятия Polskiego Ruchu Przyjaciol Indian (извини, но я не знаю как это по-русски; это может быть Польское Общество Друзов Индейцов). Я познакомила на этих занятиях много людей которые интересуются индейцами. (Ты знаешь, обазательно, Юру Толочко?) Я очень рада, что могу розговаривать из ними об индейцах: их жизни, истории всех индейских и других интересных темас.
Я читаю много книг по индейской теме; тоже рисую, главным образом лошади. Я очень люблю эти животные, но тоже и другие. Кроме индейцов я увлекаюсь тоже биологией: ботаникой и зоологией.
Алесь, я хочу познакомится с тобой, узнать что-то о тебе. Напиши мне о себе:

Letter from Indianist Barbara Zukowska (Bialystok) 1990-01-01 p. 1 of 2. *Ліст быў, відаць, прапітаны нейкай рамантычный парфумай, ад чаго з'явіліся гэтыя "малюнкі" на паперы*

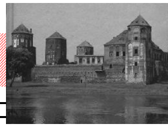
что ты делаешь в свободное время, что читаешь. Возможно и ты принадлежишь к какой-то организации (кружок, общество или другие). Напиши, у вас существуют такие ее организации?

П.С. Извини за ошибки (если сделаю), но мне не очень легко писать по русски.
Скажи, ты понимаешь по польскому языку?

Напиши, это мой адрес:
Барбара Жуковска
[redacted]
15-207 Белосток
Польша

Я ожидаю твоего письма.
Бася.

Ліст ад індзеяністкі Барбары Жукоўскай (Zukowska, Беласток) 1990-01-01 р. 2 of 2

Новая Зеландыя, Аўстралія і ПАР). "Прадай халадзільнік і абыдзі свет" - гэта кніга, якая паказвае, што мары павінны збывацца. І што кожны з нас можа вырушыць на шлях да сваіх жаданняў".

Літ.:

9780 Antologia reportazu polskiego: w opracowaniu szkolnym / oprac. K. Heska-Kwasniewicz, B. Zeler. Katowice, 1998.

10298 Dlaczego interesujemy sie Ameryka Lacinska // Ameryka Lacinska w relacjach Polakow: antologia / wybor, wstep, kom. i przyp. M. Kuli. Warszawa, 1982. S. 401-403.

10692 Bereza H. Proza z importu: szkice literackie. Warszawa, 1979.

4004 Bero J. Na ziemiach Ajmarow i Araukanow: opowiesc o Ignacym Domeyce. Warszawa, 1955.

10756 Bobkowski A. Coco de Oro: szkice i opowiadania. Warszawa, 1989.

9628 Kapuscinski R. Smierc ambasadora // Kapuscinski R. Chrystus z karabinem na ramieniu. Warszawa, 1976. S. 88-138.

ІВАНОЎ Мікалай - выхадзец з Гарадоцкага ("Городецкого") павета - удзельны селянін, які стаў службоўцам Расійска-амерыканскай кампаніі.

Першым, з апорай на архіў, яго выпадак апісаў А. Грынёў (Гринев 1991):

"Вялікія людскія страты аслабілі індзейцаў, паменшылі іх адкрытае і пасіўнае супраціўленне каланізацыі. Акрамя таго, падчас эпідэміі рускія аказвалі тлінкітам пасільную дапамогу, праводзячы вакцынацыю. Індзейцы мелі магчымасць пераканацца ў ведах і добрых намерах рускіх і ў бяссіллі сваіх шаманаў. Як сведчыць І. Я. Веніямінаў, не толькі сіткінцы, але і індзейцы іншых куанаў сталі прыязджаць з дзецьмі ў Нова-Архангельск для вакцынацыі супраць воспы.

Руска-тлінкіцкае збліжэнне, якое намецілася ў 1830-х гг., было азмрочана эпізодам, які здарыўся вясной 1837 г. У канцы красавіка гэтага года з Нова-Архангельска ўцяклі трое службоўцаў РАК. Яны мелі намер прабрацца на поўдзень у англійскія факторыі або патрапіць на які-небудзь амерыканскі карабель у паўднёвай частцы архіпелага Аляксандра. Двое з дэзерціраў - Мікіта Караулаў і Мікалай Іваноў - ужо спрабавалі аднойчы ўцячы да англічан з Дыянісіеўскага рэдута, але былі злоўленыя і вернутыя тлінкітамі, нанятымі начальнікам рэдута. Уцекачоў даставілі ў Нова-Архангельск і пакаралі. Аднак гэтая няўдача не спыніла іх. І вось у красавіку, змовіўшыся з крэолам Іпаліёнам Салтанавым [Солтанов], яны арганізавалі новыя ўцёкі, выкраўшы на гэты раз каноэ ў сіткінцаў і прыхапіўшы з сабой двух тлінкіцкіх рабынь (адна з якіх служыла праваднічай па праліках). У дарозе ўцекачы займаліся рабаваннем [грабежом] і разбоем [разбоем]: спачатку яны забілі двух сіткінцаў, а затым выразалі дзве сям'і

Хау кола!
Друзья переслали мне заметку из белорусской газеты, где сообщается о возможности установления контактов с Аляской. Для меня это представляет большой практический интерес.
К сожалению, я ничего не знаю о тебе, Алексей. Кратко сообщаю сведения о себе. Меня зовут Юрий Соболев или как гораздо чаще зовут друзья-индеанисты Чарли Бизонья Шкура. Вместе с моими товарищами Рысей Грищенковой, Великим Рысем и Хозяином мы живем сейчас в таежной уральской деревеньке. Здесь прекрасные горы, много зверей и рыбы. Вот уже второй год

Letter from Yury Sobolev (Соболев) s.d. postmark 1990-07-30 p. 1 of 4

как мы работали над созданием индеанистской общины. Налаживаем хозяйство, готовимся к постройке своих домов в старом добром стиле West.
Я как и Рысь по образованию филолог. Мы оба уже продолжительное время работаем над индейской темой в литературном плане. В частности, я собираю сейчас материал о северо-западных индейцах. Более всего мне интересна эпоха существования Русско-Американской компании и в особенности период с 1795 по 1810 г. Это период первых контактов русских поселенцев с тлинкитами и материковыми индейцами.
Область интересов в этом вопросе

Письмо от индеаниста Юрия Соболева 1990-07-30 (па штэмп.) р. 2 of 4 "Более всего мне интересна эпоха существования Русско-Американской компании", интересуется ранними русско-тлинкисткими контактами

№ 8 (112) 21 ЛЮТАГА 2024 г.
наша СЛОВА.pdf

поистине безгранична, ибо важна каждая мелочь — как жили, что пили, ели, как воевали и умирали и т.д. Практически весь материал на русском языке (за исключением архивных материалов) мне известен, но вопросов почему-то не убавляется.
Интересен такой контакт и в чисто практическом смысле — ~~так~~ хотелось бы кое-что сшить. Среди нас есть прекрасные специалисты по шитью бисером, по выделке шкур, ~~не~~ есть свои седла и сбруя и проч.
Думаю, что для первого знакомства пока достаточно. Сообщи свои соображения на ~~[illegible]~~ на мои предложения. Кроме

Ліст ад індзеяніста Юрыя Собалева б.д., штэмп. 1990-07-30 p. 3 of 4

того было бы очень интересно узнать об области твоих интересов, чем живешь и дышишь.
Ну вот, пока и все.
До свидания!
[illegible] Ю.И.

Юрый Собалеў з Чэлябінскай вобласці піша ў Гомель б.д. 1990-07-30 p. 4 of 4

тлінкітаў з куана Кэйк-Кую (усяго загінула ад іх рук 11 чал.). Дзвюх тлінкітак з гэтых сем'яў, што засталіся ў жывых, яны сілком [насильно] павезлі з сабой. Нарэшце, у чэрвені дэзерціры ўступілі ў перастрэлку з сямю кекаўцамі, падчас якой быў смяротна паранены Караулаў. Параненыя былі і двое іншых уцекачоў. З боку індзейцаў у перастрэлцы быў забіты іх правадыр Хука, астатнія ж індзейцы разбегліся (большасць з іх атрымалі раненні). Пасля гэтага дэзерціры вымушаны былі адправіцца ў Дыянісіеўскі рэдут, дзе і здаліся яго начальніку Ігнату Андрэянаву. Галоўнаму правіцелю І. А. Купрэянаву, а таксама яго памочніку Д. Ф. Зарэмбу прыйшлося прымаць тэрміновыя меры, каб не дапусціць эскалацыі канфлікту. Справа ў тым, што да Дыянісіеўскага рэдута неўзабаве прыбыў атрад узброеных кекаўцаў з намерам забіць яго начальніка ў адплату за смерць іх правадыра Хука. Яны не зрабілі гэтага толькі таму, што па-сяброўску настроеныя да рускіх стыкінцы сілай прымусілі іх адмовіцца ад задуманага. Да гэтага часу да рэдута падышоў брыг "Чычагоў" [або "Чычагаў" - членаў адной сям'і нярэдка падаюць з рознымі націскамі] і пачаліся перамовы аб выплаце кампенсацыі кекаўцам за смерць іх суродзічаў. Усяго яны атрымалі ад РАК тавараў на суму 1237 руб. Дэзерціры, што засталіся ў жывых, пасля вылячэння [излечения] былі высланыя з Нова-Архангельска ў Ахоцк, каб паўстаць перад судом, паколькі, як пісаў І. А. Купрэянаў, "віна іх вялікай важнасці [важности]" [АВПР, ф. РАК, оп. 888, д. 1003, л. 84-85, 201-205; д. 1004, л. 222-228].

1840-я гады сталі перыядам найбольшага руска-тлінкіцкага збліжэння. Узрослая актыўнасць Кампаніі Гудзонава заліва ў паўднёва-ўсходняй частцы Аляскі прымусіла рускую адміністрацыю звярнуць сур'ёзную ўвагу на развіццё шматбаковых сувязей з тлінкітамі. Гэтаму ў значнай ступені спрыяла, на наш погляд, дальнабачная палітыка А. К. Этоліна - галоўнага правіцеля Рускай Амерыкі ў 1840-1845 гг."

Літ.:

8026 Зорин А. В. Индейская война в Русской Америке: русско-тлинкитское военное противоборство. Курск, 2002.

1856 Ратнер-Штернберг С. А. Музейные материалы по тлинкитам. Очерк 3: Предметы вооружения и военные обычаи и обряды // Сборник Музея антропологии и этнографии. 1930. Т. 9. С. 167-186, 5 л. ил.

11926 Сімакоў А. Беларусы на Алясцы - працяг размовы // Наша слова. 2021. 2 снеж. С. 7-8.

4933 Иванов Д. "Ты кто?" - "Белый орел"... // 7 дней. 1998. 14 окт. С. 5.

5465 Иванов Ю. "Новые амазонки" держат порох сухим // Во славу Родины. 1997. 5, 6 марта. (Аўтар: генерал-лейтенант в отставке.)

7597 Иванов Ю. Многоязычная земля // Вечерний Минск. 1998. 5 июня.

5715 Иванов Ю. Помнится остров... // Неман. 1989. № 1. С. 151-165. (По дорогам планеты.)

2581 Иванов Ю. Таинственные "Святая Каталина" и "Чуча" // Во славу Родины. 1993. 15 дек. (Из кубинского блокнота.)

7537 Иванова А. Потомки веселых матросов // Имя. 1997. 6 нояб. (Маркос, вождь мексиканских индейцев.)

КІПЕЛЬ Зора (Zora Kipel) - ураджэнка Мінска, дзявочае прозвішча - Савёнак.

Зора і Вітаўт Кіпель - бібліятэкары і заўзятыя падарожнікі. Сярод месцаў і людзей, наведаных імі, Лондан і Шуст - *"сусед індзейцаў"*.

У антарыйскім Лондане, які ў паштовым адрасе Шуста, ёсць і свая рака Тэзма (Тэмс). На паўднёвы захад ад яго знаходзяцца рэзервацыі індзейскіх груп, якія маюць

13.3.1990
Гомель

Шматпаважаны доктар Кіпель !

Не паспеўшы як след азнаёміцца з прысланымі Вамі матэрыяламі, пачынаю гэты ліст вельмі эмацыянальна: чакаў вялікіх дасягненняў беларуска-амерыканскіх даследчыкаў, але выданні і выхапленыя вачыма імёны і факты, аналітычны, грунтоўны падыход проста ўразілі мяне.
Дзякуй вялікі !
Гэта сапраўднае здзяйсненне мары...
Дагэтуль я практычна не меў кантакту ні з Вашым перыядычным друкам, ні з асобнымі працамі беларуска-амерыканскіх аўтараў; не слухаў і радые. Прыходзілася метадычна вывучаць польскія і рускія крыніцы, не кажу пра нашы беларускія, а ў дадатак некаторыя амерыканскія (прыкладна з 1980г. пачаў чытаць па-англійску індзеяністыцкую літаратуру). Мой метад - скразная фіксацыя (бібліяграфічная каталагізацыя, індэксацыя, выпіска або капіраванне найбольш важных месц) усей "амерыканы" ў беларускім друку і "беларосікі" - у друку амерыканскіх краін (падкрэсліваю свой інтарэс да ўсяго Заходняга паўшар'я). Вы разумееце, што такая праца, у прынцыпе, непасільная. Патрэбна ўзаемакарысная "кааперацыя".
Але гэта ўступ. Хачу адразу зрабіць акцэнт на асобных месцах у Вашым лісце, ў т.л. тых, дзе вы выяўляеце сваю цікавасць да пэўных момантаў.
Рэпатрыянты. Звесткі буду шукаць. Можа, Вы назавеце імёны людзей, лёсы якіх Вас асабліва цікавяць. Я знаёмы з некаторымі былымі лацінаамерыканцамі, але толькі з адным ці двума адбыліся па-сапраўднаму сардэчныя гутаркі. У Гомелі мы маем нават такія ўнікальныя, на непацверджаных дадзеных, выпадкі, як вяртанне дамоў з Венесуэлы (вельмі стары і хворы чалавек).
Марцелаў. На жаль, мае спробы высветліць дэталі жыцця Марцелава ў знаёмых і сваякоў не былі пакуль паспяховымі; тут, на месцы, не абышлося нават без непрыемных эксцэсаў, а з Алма-Аты не прыслалі адказаў. Спробы прадоўжым. Думаю, патрэбна нейкая мемарыялізацыя ў Амерыцы і ў нас.
Езуіты. Найбольшыя магчымасцей для працы ў адпаведных архівах ёсць у аднаго зацікаўленага "езуітыкай" маладога мінскага навукоўца, лацініста, БНГТ, але ён маўчыць ў адказ на прапанову ўступіць у камісію па гісторыі беларускіх езуітаў БІТ. Справа разгортваецца марудна.
Купер. Да 200-годдзя з дня нараджэння пісьменніка (1989) мы падрыхтавалі матэрыял "Наш Купер" (сувязі з Беларуссю, 6 м.стар.), але беларускія выданні не ўзялі яго для друку. Калі Вас цікавіць - прышлю, можа ў Вас выкарыстаюць.
Г.Русак. Мы напісалі ей (Самерсэт, Дэірфілд роўд, 42) у маі '89г. адказу не атрымалі, спрабавалі высветліць прычыну праз С.Яновіча, беспаспяхова. Будзем вельмі шчаслівыя, калі наладзім з ей пісьмовы кантакт.
Жанчына, якая працавала ў рэзервацыі, чалавек, які жыве побач з індзейскай тэрыторыяй - гэта тыя людзі, з якімі нам вельмі хацелася б наладзіць сувязь. Каго б Вы яшчэ парайілі для збірання тэкстаў "вуснай гісторыі" БІ-кантактаў (дамовімся, што БА - гэта ўвесь комплекс беларуска-амерыканскіх сувязей, а БІ - беларуска-індзейскіх, плюс ужыванне краіны і іншыя "сіглавыя" ўдакладненні; гэтыя адзнакі я ужываю, напрыклад, у бібліяграфічных і біяграфічных картатэках)?
Беларускія назвы ў Амерыцы. Я налічыў некалькі дзесяткаў тапонімаў, якія могуць лічыцца адначасова беларускімі, рускімі, польскімі, а часам літоўскімі.
Тэрміналагічнае пытанне. Па-англійску мы называем наша аб'яднанне Byelorussian-American Indian Society. Як думаеце, ці не збівае гэта з

Letter to Vitaut Kipel 1990-03-13 p. 1 of 2

назвы Oneida Nation of the Thames, Munsee-Delaware Nation і Chippewas of the Thames First Nation. Апошняя - "Шустава". На іх мове - Deshkaan-ziibing Aniishinaabeg. Чыпева, Anishinaabe, Ojibway маюць 3652 гектары - "Chippewas of the Thames First Nation 42". На студзень 2014 г. зарэгістравана 2738 чалавек, з якіх 957 жывуць у рэзервацыі.

Шуст некалькі разоў згадваецца ў кнізе ўспамінаў і дзённікаў Зоры Кіпель "Дні аднаго жыцця" (2010). Цікавы для нас урывак - у адным з мемуарных матэрыялаў пад загалоўкам "У пошуках эміграцкай літаратуры" з нумарам 1 (апублікаваны пад гэтым загалоўкам у газеце "Беларус", № 404, 1993; у пачатку: *"Каб растлумачыць загаловак, трэба было б вярнуцца дзясятак гадоў з гакам назад, калі, працуючы ў Нью-Ёркскай публічнай бібліятэцы, я надумалася пачаць улік усіх беларускіх выданняў на эміграцыі - перыёдыкі, кніжак, брашур, адозваў, паштовак і іншага"*). Зора Кіпель пералічыла свае намаганні і паездкі, уключаючы паездку на штогадовую канферэнцыю славістаў, якая ў той год была ў Атаве (annual conference or annual meeting of the Canadian Association of Slavists, Ottawa, June 3-5, 1993), выкарыстаную для наведвання Кліўленда і некалькіх месцаў у Канадзе.

З артыкула 1993 г. па кнізе (з тарашкевіцы): *"Па дарозе ў Таронта завіталі да сп-ва Шустоў [Шустаў],*

- 2 -

толку некаторых, ці не мацнейшы чаго супраць у Byelorussian-American Association? І індзейцы, здаецца, не заўсёды правільна разумеюць элемент АІ (у нас гэта састаўны этнонім, а яны - іншыя - часам успрымаюць таварыства як Беларуска-амерыканскае індзейскае). Вось калі б хто-небудзь з беларусаў-амерыканцаў уступіў у ВАІS, то назва напоўнілася б зместам...
Некалькі заўваг па вядзенню перапіскі (калі Вы ветліва згадзіцеся яе прадоўжыць) і "інфармацыйнаму патоку".
Па-першае, звяртайцеся, калі ласка, да мяне па ўсіх пытаннях, якія датычацца БА і з'яўляюцца "дробязнымі", руціннымі (у Вас можа і не быць часу, каб праглядзець "маланерспектыўную" палянісьтыку і русістыку, а я добра папрацаваў над такім родам літаратуры).
Я вельмі зацікаўлены ў тым, каб сувязь з беларускім амерыканцамі, у першую чаргу з даследчыкамі і моцна звязанымі з індзейцамі, стала пастаяннай, шырокай, практычна беспераыннай. Абяцаю вельмі сур'ёзнае стаўленне да гэтай камунікацыі з усімі, каго Вы рэкамендуеце як карэспандэнтаў (ЗША, асабліва Паўднёвы Захад, Канада, Лацінская Амерыка).
Перапіску з многімі людзьмі я спрабаваў арганізоўваць у форме перыядычных "бюлетэняў" (Беларуска-кубінскія (венгерскія і г.д.) індзеяністыцкія сувязі; БІ на Віцебшчыне; Беларуска-семінольскія сувязі; БІ у галіне музычнага мастацтва і г.д.), уключаючы ў іх усю бягучую інфармацыю. Калі б была адпаведная матэрыяльна-тэхнічная база, іх можна было б друкаваць у пэўнай колькасці экзэмпляраў і ў перакладзе на англійскую мову для рассылкі зацікаўленым асобам. Я б прыклаў усе намаганні для падтрымання з савецка-беларускага боку міжнароднага "Беларуска-індзейскага агляду" (які б складаўся з штотыднёвага бюлетэня, штомесячнага часопіса і штогодніка). Такі-сякі вопыт прымітыўнага самвыдату ёсць.
Хвараніта ўспрымаю чужыя грашовыя выдаткі на сваё даследаванне (хаця яно і складаная частка нашай агульнай - БІТ-БІНІМ - справы). Ужо гэтая пасылка абышлася ў значную суму. Не думаю, каб Ваш Інстытут і большасць беларусаў былі надта багатыя. Крыху супакойвае тое, што ўсе ахвяраванні служаць Вялікай Мэце (у чым не сумняваюся). У любым выпадку - у даўгу не застануся, адпрацую.
Лічу перапіску з Вамі вялікім гонарам і найважнейшым сваім абавязкам у бліжэйшай перспектыве.
З вялікай нецярплівасцю чакаю адказу.
Мае шчырыя пажаданні поспехаў Вам і здароўя.
З павагай

Алесь Сімакоў, БІТ.

На ўсякі выпадак паведамляю, што ў Вашым пакеце былі "Запісы" 16 і 17; "Беларускія амерыканцы..."; ксера з "Этнік форум'а".

Ліст да Вітаўта Кіпеля 1990-03-13 p. 1 of 2

з якімі мы знаёмыя яшчэ з Бельгіі. З вялікай прыемнасцю пагасцілі ў іх мілай сям'і, пачаставаліся рыбай, злоўленай мясцовымі індэйцамі [індзейцамі] ў возеры, палюбаваліся Шустовымі [Шуставымі] вырабамі з саломкі, падзяліліся ўспамінамі аб Бельгіі, пагутарылі аб паездцы на Беларусь, адкуль Мікола Шуст кагадзе быў вярнуўшыся".

(У кнізе 2010 г. надрукавана "індэйцамі", але ў крыніцы, адкуль публікацыя (1993) было "індыйцамі".)

У іншых месцах кнігі ёсць такое: *"Мікола Шуст - умелец выкладання з саломкі". "Яго вырабы былі шырока распаўсюджаныя". "На фестывалі дэманстраваў сваё ўменне (вырабы з саломы). Аднак, каб перавезці яго вырабы праз амерыканска-канадскую мяжу, трэба было даваць пасведчанне, што вырабы - для выстаўкі".*

Мы не знайшлі апісанняў або згадак уражанняў індзейцаў ад Шуставай саломкі. Мікола Шуст памёр у 1996 г.

Зора сутыкалася з індзейцамі ў Нью-Джэрсі, дзе жыла. Яны з Вітаўтам былі не толькі жонкай і мужам, але і калегамі-аднадумцамі, звязанымі з бібліятэчнай справай, архівамі, эмігрантыкай. Вялікае шчасце. Зора напісала шэраг артыкулаў, у якіх згадваліся індзейцы. Лісты і інфармацыйныя зборкі, якія мы даслалі Вітаўту, можна было адрасаваць адначасова ім абодвум, хоць толькі доктар і місіс (Вітаўт і Вера) Рамукі былі ўдваіх у адрасе з тых адрасоў, якія мы мелі пры спробах звязацца з прадстаўнікамі Беларускай Амерыкі.

Літ.:

12667 Кіпель З. У пошуках эміграцкай літа-

ратуры // Беларус. 1993. № 404 (жн.). С. 6.

8770 Кіпель З. Дні аднаго жыцця. Мн., 2010.

3003 Кіпель З. Амэрыкана ў творах беларуска-амэрыканскіх пісьменнікаў // Беларусіка=Albaruthenica. Кн. 5: Культура беларускага замежжа; Беларуска-амерыканскія гістарычна-культурныя ўзаемадачыненні / рэд. У. Конан, А. Мальдзіс. Мн., 1995. С. 262-267.

8770 Кіпель З. Дні аднаго жыцця. Мн., 2010.

1437 Кіпель З. Капітан Джон Сміт на Беларусі / / Запісы (Беларускі інстытут навукі й мастацтва). № 16. New York, 1978. С. 119-128. (Пакахонтас... Шкада толькі, што Джон Сміт не мог расказаць рэчычанам пра Пакахонтас, бо быў на тэрыторыі Беларусі да знаёмства з ёй, затое ён мог расказаць пра іх і іх нафту гэтай славутай індыянцы.)

3402 Кіпель З. Капітан Джон Сміт на Беларусі / / Крыніца. 1996. № 1. С. 77-81.

12668 Кіпель З. Капітан Джон Сміт на Беларусі // Трэція міжнародныя Доўнараўскія чытанні: Рэчыца, 14-15 верасня 2001 г.. Мн., 2002. С. 264-271.

12570 Кіпель З. Капітан Джон Сміт на Беларусі // Зора Кіпель / уклад., камент. Н. Гардзіенка, Л. Юрэвіча. Мн., 2019. (Бібліятэка Бацькаўшчыны. Людзі эміграцыі. Кн. 1).

12378 Кіпель З. Этнічны баль // Беларус. 1981. № 288 (сак.). С. 4.

2714 Кавыль М. Іньдзейскае лета // Кавыль М. Міжагнёўе = Between the conflagrations: выбраныя творы / англамоўны ўступ Т. Бэрда; рэд. З. Кіпель і Я. Запруднік. Нью Ёрк, 1990. С. 177-178.

САЧАНКА Іван - паняцці *"замежная журналістыка"* і *"міжнародная журналістыка"* блізкія, але могуць і не супадаць у розных кантэкстах і структурах. Хоць яўна перакрыжоўваюцца праз персаналіі і працяглыя цесныя кантакты беларускіх і замежных студэнтаў, а таксама супрацоўнікаў факультэта журналістыкі БДУ.

Іван Сачанка, доктар гістарычных навук, прафесар, ініцыятар і заснавальнік кафедры замежнай журналістыкі і літаратуры ў БДУ, якая існуе з верасня 1984 г., - 19 гадоў узначальваў яе.

У юбілейным зборніку "Журфак" (2004) пералік замежных студэнтаў факультэта - на аддзяленні міжнароднай журналістыкі - пачынаецца з 1983 г.

Ураджэнец, як і яго яшчэ больш вядомы брат Барыс, вёскі Вялікі Бор Хойніцкага раёна, Іван Сачанка і сам скончыў БДУ па спецыяльнасці "Журналістыка" (1965).

Факультэт журналістыкі БДУ, выпускнікі аддзялення міжнароднай журналістыкі (1983-2004) з краін Амерыкі:

Нумары ў спісах усіх выпускнікоў па гадах (у зборніку "Журфак"): 1983 № 14 Сальвадор; 1984 № 3 Калумбія, № 23 Сальвадор; 1985 (няма); 1986 (няма); 1987 № 11 Коста-Рыка; 1988 № 20 Коста-Рыка, № 24 Балівія; 1989 № 10 Коста-Рыка, № 18 Коста-Рыка, № 19 Балівія, № 29 Перу; 1990 (няма); 1991 № 3 Гаяна № 23 Перу; 1992 (няма); 1993 № 15 Перу; 1994 № 7 Перу № 12 Балівія (з 1995 па 2004 студэнтаў з Амерыкі не было).

Выпускніца 1994 г. была нам вядомая па выразцы з "ЗЮ" за 21.08.1990 г. - Лізет Меркада Картахена.

"Яе называюць "сэрцам Амерыкі"

З усіх бакоў Балівія акружаная іншымі лаціна-амерыканскімі дзяржавамі і нават не мае выхаду да мора. Сталіца - вялікі і прыгожы горад Ла Пас [Ла-Пас, La Paz], дзе жывуць каля мільёна маіх суграмадзян.

БАЛІВІЙЦЫ - свабодалюбівы, ганарлівы народ. Ён умее добра працаваць і весела, цікава адпачываць. А якія прыгожыя песні склалі мае суайчыннікі! Многія балівійскія мелодыі вядомыя ўсяму свету. Ці ведаеце вы, напрыклад, што танцавальная мелодыя "Ламбады" прыйшла да вас з Балівіі, хаця аранжыравалі і пусцілі яе па свеце бразільскія музыканты.

...ЛАНЕТЫ

По материалам ТАСС—ИАН

РАССКАЖУ О СВОЕЙ СТРАНЕ

Эта небольшая подборка подготовлена будущими журналистами из Латинской Америки, Африки, Лаоса, Камбоджи. Пока они — студенты, в порядке гуманитарной помощи развивающимся странам получают образование в нашей республике, в Белгосуниверситете имени В. И. Ленина. Ежегодно проходят производственную практику в республиканской прессе и в частности в нашей «Знаменке».

Не судите слишком строго первые опыты их пера! Первые самостоятельные шаги в любой профессии, — дело непростое, а в той, где главное — язык, слово, да язык еще до недавнего времени совсем незнакомый...

ного проведения сельскохозяйственных работ. Поэтому повсюду в деревнях стали создаваться группы трудовой взаимопомощи. Обычно они объединяют 10—15 семей. При этом строго соблюдается принцип

...ень

...ной жизни

Ее называют «сердцем Америки»

Со всех сторон окружена Боливия другими латиноамериканскими государствами и даже не имеет выхода к морю. Столица — большой и красивый город Ла Пас, где живут около миллиона моих сограждан.

БОЛИВИЙЦЫ — свободолюбивый, гордый народ. Он умеет хорошо трудиться и весело, интересно отдыхать. А какие красивые песни сложили мои соотечественники! Многие боливийские мелодии известны всему миру. Знаете ли вы, например, что танцевальная мелодия «Ламбады» пришла к вам из Боливии, хотя аранжировали и пустили ее по свету бразильские музыканты.

Боливия — одна из «самых индейских» стран Латинской Америки. Здесь проживает 52 процента индейцев и много других этнических групп. Живут в добрососедстве и согласии. Боливийцы — очень ревностные католики, в каждом доме вы увидите распятие Христа и изображение Девы Марии. Семьи у нас большие и дружные. В более богатых домах детей обычно меньше, — трое или четверо, зато в бедных их по 10—12.

Государственный язык у нас — испанский, но многие жители страны говорят на своих родных языках — индейских племен кечуа и аймара. К сожалению, в школах обучение проводится пока только на испанском языке, а родные индейские наречия распространены, главным образом, на бытовом уровне.

Через средства массовой информации, радио и ТВ, журналы Соединенные Штаты оказывают большое влияние на боливийскую молодежь, хотя в последнее время становится ясно, что большая часть прогрессивно настроенных молодых людей все больше тяготеют к своей народной культуре.

Получить высшее образование в Боливии трудно и дорого, и поэтому мы так благодарны за помощь Советскому Союзу. В вашей стране учатся много боливийских студентов, будущих специалистов всех областей науки и техники.

Лизет Меркадо КАРТАХЕНА.

Article of L. Mercado Cartagena (Меркадо Картахена), a Bolivian student in Minsk, in the newspaper Znamia yunosti 1990-08-21

Балівія - адна з "самых індзейскіх" краін Лацінскай Амерыкі. Тут жыве 52 працэнты індзейцаў і шмат іншых этнічных груп. Жывуць у добрасуседстве і згодзе. Балівійцы - вельмі дбайныя [ревностные] каталікі, у кожным доме вы ўбачыце распяцце Хрыста і выяву Дзевы Марыі. Сем'і ў нас вялікія і дружныя. У больш багатых дамах дзяцей звычайна менш, - трое ці чацвёра, затое ў бедных іх па 10-12.

Дзяржаўная мова ў нас - іспанская, але многія жыхары краіны гавораць на сваіх родных мовах - індзейскіх плямён кечуа і аймара. На жаль, у школах навучанне праводзіцца пакуль толькі на іспанскай мове, а родныя індзейскія гаворкі распаўсюджаныя, галоўным чынам, на бытавым узроўні.

Праз сродкі масавай інфармацыі, радыё і ТБ, часопісы Злучаныя Штаты аказваюць вялікі ўплыў на балівійскую моладзь, хоць у апошні час становіцца ясна, што большая частка прагрэсіўна настроеных маладых людзей усё больш імкнецца да сваёй народнай культуры.

Атрымаць вышэйшую адукацыю ў Балівіі цяжка і дорага, і таму мы так удзячныя за дапамогу Савецкаму Саюзу. У вашай краіне вучацца шмат балівійскіх студэнтаў, будучых спецыялістаў усіх абласцей навукі і тэхнікі".

Нямала змянілася ў Балівіі з таго часу - і ў лепшы, і ў горшы бок. Атрыбуты суверэнітэту, як назва краіны - *"Шматнацыянальная…"* - і статус карэнных моў, умацаваліся, але да стабільнасці далёка.

Першыя ўрокі "інтэрнацыяналізму" (са знакам мінус) Іван Сачанка атрымаў у Германіі ў 1942-1945 гг., калі знаходзіўся ў канцэнтрацыйным лагеры Дахау на медыцынскіх эксперыментах. Вызвалены амерыканцамі - і гэта ўжо быў інтэрнацыяналізм за знакам плюс. Сачанка суаўтар (з Т. Дасаевай і Я. Коневым) кнігі "Средства массовой информации США: творческие методы и приемы написания новостей. Изучаем опыт профессиональной работы в СМИ журналистов зарубежных стран" (2008).

Літ.:

1421 Меркадо Картахена Л. Ее называют "сердцем Америки" // Знамя юности. 1990. 21 авг.

3650 Подзолка Н. Станцуем ламбаду! // Знамя юности. 1990. 9 янв.

12425 Гулак Д. А. Вобраз карэннага амерыканца ў савецкіх медыя 1960-1970-х гг. // Мова і літаратура: матэрыялы 79-й навуковай канферэнцыі студэнтаў і аспірантаў філалагічнага факультэта БДУ, Мінск, 11 мая 2022 г. / [пад рэд. Г. У. Навумавай (гал. рэд.) і інш.]. Мн., 2022. С. 74-79.

ШЭРМАН Карлас (3) - мы ведаем, што былы лацінаамерыканец Шэрман ужо ў якасці грамадзяніна СССР і затым Рэспублікі Беларусь наведаў Кубу, Аргенціну, Мексіку (апошні выпадак апісвае яго *"Успамін пра 63-і кангрэс Міжнароднага ПЭН-клюбу, які праходзіў у Гуадаляхары (Мэксыка) у лістападзе 1996 годзе"* ў зборніку "Блуканец" (2020)).

3

que se afronta
con el rostro de piedra,
sin rebajarse
expresando emociones.

Adentro de uno mismo,
por ahí pasa el rumbo de la soledad
que atraviesa sueños fríos
y el insomnio que se atornilla
a la oscuridad del vacío
con ritmos de pesadilla.

Adentro de uno mismo,
por ahí pasa el rumbo del amor
que atraviesa la soledad
pétrea del destino,
enciende el fósforo de la dicha,
se consume y quema los dedos finos,
la piel tersa del sentimiento
único, capaz de fundir
dos soledades
con su relámpago dulce.

Adentro de uno mismo,
por ahí pasa el rumbo
de la idea fugaz
y audaz
que desnuda
el alma del átomo
y la médula del universo
para dar un paso
y morir olvidada,
plasmada en un hecho
entre miríadas
de ideas fugaces
que esculpen
el pensamiento humano.

Adentro de uno mismo.

Y el carapálida
supercivilizado

Carlos Sherman. From his poetry in Spanish, the author's manuscript, p. 3 of [13] p.

Пасля смерці Карласа Шэрмана мы падрыхтавалі некралог, прапанаваўшы яго ўвазе рэдактара "European Review of Native American Studies" Крысціяна Феэста (ніжэй, у спрошчаным перакладзе яго з англійскай, вершы пакінутыя ў англійскай версіі - пераклад Веры Рыч):

IN MEMORIAM: Carlos Sherman (1934-2005)

"Our Indians
Brought low in their own native land
Due - it is claimed -
To their mental deficiency,
Maintain that the cardinal points in number

Are seven:
North and South, East and West,
Up and Dawn and Within One's Own Being"...

Карлас Шэрман нарадзіўся ва Уругваі, памёр у Нарвегіі, але свядомыя і шчаслівыя гады правёў у Аргенціне і Беларусі. Ён жыў на радзіме бацькі-яўрэя з моманту "рээміграцыі" сваёй сям'і ў Беларусь у 1956 г. Яго беларуская мова неўзабаве стала надзіва лепшай за рускую (яшчэ адна незвычайная рыса для небеларуса па нараджэнні сярод людзей, якія пераважна адмаўляюцца размаўляць на роднай мове). Працаваў загадчыкам выдавецкага аддзела Бібліятэкі Акадэміі навук Беларусі імя Якуба Коласа... Стаў вольным перакладчыкам і пісьменнікам у 1980 г. і працягваў актыўна ўносіць уклад у іспанска- / лацінаамерыканска-рускія / беларускія літаратурныя адносіны (Габрыэль Гарсія Маркес, Габрыэла Містраль...). Да выхаду на пенсію ў сувязі з анкалагічным захворваннем у 2001 г. ён быў віцэ-прэзідэнтам Беларускага ПЭН-цэнтра.

Яго індзейскае паходжанне было меркаваным (сляды магчымых індзейскіх (чаруа?) генаў яго маці прысутнічаюць у яго паэзіі) і стала шырока вядомым дзякуючы некаторым вэб-сайтам, і адна віртуальная служба некралогаў адразу "пацвердзіла" гэта. Ён памёр як метыс, у вачах большасці людзей, якія наведваюць Інтэрнэт.

"Маме, што вядзе мяне сваёй усмешкай з глыбіні Млечнага шляху", ён прысвяціў паэму "(The) Cardinal Points" [літаральна "Кардынальныя пункты"], што напісаная на яго першай роднай мове і складалася з 19 асобных вершаў, уключаючы пасляслоўе. Яна была выдадзеная ў Менску ў 2000 г. (іспанская, беларуская, англійская, руская мовы), а затым у Крыстыянсандзе, Нарвегія, у 2004 г. (іспанская, нарвежская, англійская). На CD голас аўтара і музыка дапаўняюць нарвежскую дэкламацыю.

Гэтая кніга паэзіі цалкам "індзейская" і поўнасцю або часткова "паўночнаамерыканская" ў "Накірунках свету", "Маніту" ["Manitou"], "Млечны Шлях" ["Milky Way"], "Прыхадні" ["Outlanders"].

"And the oh-so-civilized
Pale-face
Who invented the Reservation
For Indians
Laughs in his pride
At this ultimate rhumb-line,
This dead-end without obvious egress,
This alien mode of perception.
In the dark shades
Of the night
Is born
An rebel puma".

ya me había acostado,
y ella me interrogó,
distraída como siempre:
— ¿Qué tal, hermano?
Yo le dije que más o menos,
que seguíamos pintando
a la jovencita embarazada,
y ella repuso sin mirarme
que la chica había dado a luz
y tenía un varoncito que nunca mentía,
con lo cual se acabó mi carrera de pintor,
que arraigó en mi alma
una sed andariega
y la vergüenza de haber engañado.

Más tarde
mi hermana hizo un intento más,
y fui a parar a un estudio teatral,
donde aprendí a relajar el cuerpo
y sentirme sin vida
como una piedra del camino
de acuerdo al sistema de Stanislavski,
a hacerme las narices, mejillas
y mentones que precisara
con preservativos inflados
y pegados a mi cara
debajo del maquillaje,
a encontrar el acento lógico
en textos ilógicos
y reírme o llorar sin motivo,
a dibujar esquemas
de movimiento escénico
que sirven para encadenar
el movimiento improvisado,
pero además comprendí
que el actor es un ser
que perdió el derecho
de palabra y de hecho,

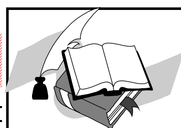
Carlos Sherman in Spanish p. "13" [12 of 13] "Mas tarde"

le queda sólo la libertad
de despreciar al autor malo
y admirar al bueno.
Así le perdí el gusto
al estudio teatral,
y después de muchos años,
prácticamente ahora,
mi hermana se enteró
de que en aquel entonces
yo ya publicaba
mis emociones
y había emprendido
mi camino de hoy,
tortuoso y empinado,
feliz y talvez libre.
23 de junio, 1984

Carlos Sherman. Апошняя старонка вершаў, напісаных яго рукой. Verses in Spanish, p. "14" [13]

Яго ўспрыманне рэзервацыі было амбівалентным, больш негатыўным, чым "стваральным". Ён ведаў "рэзервацыі" на рацэ Парана, але ніколі не наведваў паўночнаамерыканскія рэзервацыі. Недахоп звестак пра тагачасных індзейцаў кампенсавала яго рамантычная фантазія. Яго бацькі былі, па яго ўласных словах, "ваяўнічымі камуністамі", і яму "не чужая была барацьба", хоць "дэмакратычныя", "антысавецкія" погляды не перашкаджалі яму ў пастаяннай, настойлівай і жорсткай крытыцы метадаў прыхадняў у Амерыках. Гэты выкрывальны матыў вельмі часта сустракаецца ў яго творах.

Ён быў у захапленні ад некалі прывезеных, звязаных з індзейцамі, рэчаў, такімі як тая, што зробленая з дрэва кебрача ў яго кабінеце. Індзейская скульптура ў выглядзе галавы была ледзь не яго фетышам, нешта падобнае з'явілася на вокладцы яго кнігі 2004 г. Захапляла і яго гліна... Усё індзейскае вабіла і натхняла яго. Ён лічыў індзейцаў "самымі мудрымі, годнымі людзьмі".

Беларуска-індзейскае таварыства і яго Беларуска-індзейская ініцыятыва па вывучэнні рака [Belarusian-American Indian Cancer Research Initiative] былі праінфармаваныя Карласам Шэрманам аб знакамітым, але, магчыма, усё ж недаацэненым індзейскім сродку Essiac (Flor* Essence), які ён таксама параіў іншаму хвораму на рак, самаму вядомаму на Заходзе пісьменніку Васілю Быкаву, каб заказаў з Канады. У нашых разуменні і тэрмінах яны абодва ўдзельнічалі ў "беларуска-індзейскіх адносінах".

Адышла ўнікальная для Беларусі постаць.

Будучы ў гасцях, мы бачылі ў Карласа згаданую ў тэксце галаву і пачулі растлумачэнні наконт яе. Сапраўды, манументальна.

Літ.:

5354 Шэрман К. Дождж у Каралішчавічах: паэма: на ісп. і бел. мовах = Sherman C. Llueve en Karalischevichi: poema. Мн., 1984.

764 Шэрман К. Накірункі свету / пер. Р. Барадуліна // Шэрман К. Сны: вершы. Мн., 1989. С. 78-80.

3299 Шэрман К. Пераадоленне майстэрства // Шэрман К. Таямніцы почырку: літаратурна-крытычныя артыкулы, эсэ. Мн., 1995. С. 58-62.

327 Шэрман К. Краіна падрадкоўнікаў: мастацкі пераклад і нацыянальная свядомасць // Літаратура і мастацтва. 1991. 7 чэрв. С. 6-7. ("Што тычыцца падрыхтоўкі кадраў, найбольш мяне турбуюць два аспекты. // Першы з іх выкліканы тым, што можна рыхтаваць толькі патэнцыяльнага перакладчыка: адно жыццё падкажа, ці хопіць таленту, ці досыць будзе лінгвістычнай інтуіцыі і "індзейскага" слыху. Талент не набываецца ў сценах факультэта ці інстытута, талент дадзены Богам, які, вядома, няроўна дзеліць, гэтым не выдае дыпломаў, не забяспечвае працай, размеркаваннем".)

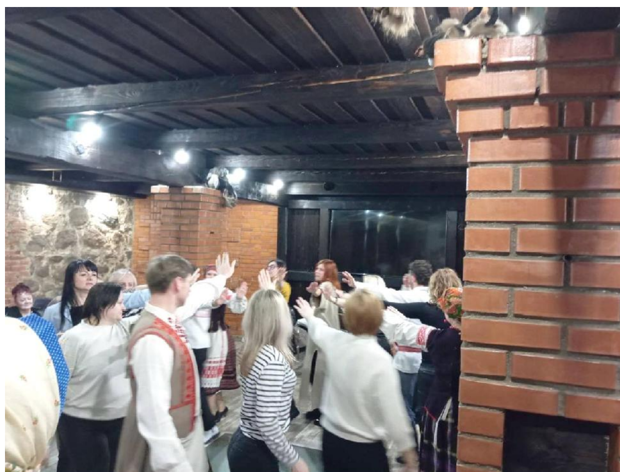
2492 Шэрман К. Мастацкі пераклад і нацыянальная свядомасць // Беларусіка=Albaruthenica: Кн. 1 / Рэд. А. Мальдзіс, Г. Сагановіч, Г. Цыхун. Мн., 1993. С. 238-242.

3302 Шэрман К. Мастацкі пераклад і нацыянальная свядомасць // Шэрман К. Таямніцы почырку: літаратурна-крытычныя артыкулы, эсэ. Мн., 1995. С. 80-83.

Алесь Сімакоў,
даследчык беларуска-індзейскіх сувязей.
Ales Simakou *(e-mail: baicri@tut.by),*
researcher of Belarusian-Indian (American Indian, Native American, Amerindian, First Nations) connections.

Индейцы, Indianie, Indians, indigenous peoples, indigenas, indios de America y Belarus; Алесь Симаков. Белорусы встречаются с индейцами. [Вып. 85].

Маслёнка ў “Вольнага мельніка”

Першамайскі Дом культуры правёў тэатралізаваную інтэрактыўную праграму для турыстаў "Маслёнка ідзе, бліны і забавы нясе" ў турыстычным комплексе "Вольны мельнік" у ам. Дворышча Лідскага раёна.

ТК “Культура Лідчыны”.

Мужчынскія рамёствы ў Лідзе

Першыя наведвальнікі новай выставы "Мужчынскія рамёствы: дрэваапрацоўчыя рамёствы" прыехалі ў Лідскі аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры з горада Гародні.

Кожны змог дакрануцца да ведаў па дрэваапрацоўцы, убачыць лепшыя ўзоры дрэваапрацоўчага мастацтва Лідскага раёна, паспрбаваць сябе на рабочых станках і прыстасаваннях для работы з дрэвам.

ТК "Культура Лідчыны".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Адрас рэдакцыі:
231282, г. Ліда, вул. Лётная, 7а.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: sudnik@list.ru, sejlawiczy@gmail.com

Газета падпісана да друку 19.02.2024 г.

Фармат А-4.
Аб'ём 3 друкаваныя аркушы.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета размяшчаецца на сайтах: http://nslowa.by/; http://pawet.net/; http://belkiosk.by/

Дазваляецца самастойная раздрукоўка на паперу.